

Textílmennt í almennri kennslu

Textíilverkefnasafn fyrir yngsta stig grunnskóla

Svana Magnúsdóttir

Lokaverkefni til M.Ed.-prófs
Háskóli Íslands
Menntavísindasvið

HÁSKÓLI ÍSLANDS

Textílmennt í almennri kennslu
Textíilverkefnasafn fyrir yngsta stig
grunnskóla

Svana Magnúsdóttir

Lokaverkefni til M.Ed-prófs í Grunnskólakennarafræði
Leiðbeinandi: Jónína Vala Kristinsdóttir

Kennaradeild
Menntavísindasvið Háskóla Íslands
Júní 2014

Textílmenn í almennri kennslu.

Ritgerð þessi er 30 eininga lokaverkefni til meistaraþrófs við Kennaradeild, Menntavísindasviði Háskóla Íslands.

© 2014 Svana Magnúsdóttir

Ritgerðina má ekki afrita nema með leyfi höfundar.

Prentun: Háskólaprent

Reykjavík, 2014

Efnisyfirlit

1	Inngangur.....	5
1.1	Hæfniviðmið	6
1.2	Grunnbættir menntunar.....	8
1.3	Listgreinar og handverk	12
1.4	Samþætting og þemanám	13
2	Komdu og skoðaðu land og þjóð	15
2.1	Útsaumsmynd.....	15
2.2	Bókamerkis-skúfur.....	19
3	Komdu og skoðaðu líkamann	23
3.1	Rammi á pappadisk.....	23
3.2	Fingraprjón.....	26
3.3	Vinabönd.....	31
4	Komdu og skoðaðu umhverfið.....	35
4.1	Furðuvera.....	35
4.2	Þæfð blóm og skordýr.....	41
5	Komdu og skoðaðu hafið	45
5.1	Þæfð mynd.....	45
5.2	Vefnaður	50
6	Komdu og skoðaðu landnámið	55
6.1	Dúskadýr	55
7	Komdu og skoðaðu íslenska þjóðhætti.....	59
7.1	Ullarverkefni og frjáls útsaumur	59
8	Komdu og skoðaðu eldhúsið.....	67
8.1	Svunta	67
8.2	Þrykk	73
8.3	Ofnar glasamottur	77
8.4	Dúkur	80
9	Komdu og skoðaðu tæknina	85

9.1 Símahulstur.....	85
10 Lokaorð.....	89
Heimildaskrá.....	91

1 Inngangur

Þetta verkefnasafn ásamt greinargerð er hluti af 30 eininga lokaverkefni við menntavísindasvið Háskóla Íslands. Hugmyndin kviknaði í vettvangsnámi mínu á lokaári í kennaranáminu þar sem umsjónarkennarar 1. bekkjar sáu um textílkennsluna. Þeir kennarar höfðu reyndar menntun í textílmennt en samnemandi minn sagðist ekki treysta sér til þess að kenna textílmennt eða að nýta textílmennt í almennri kennslu þar sem hann hefði hvorki hugmyndaflug né þekkingu til að kenna hana. Það eru líklega fleiri í þessari stöðu, að þora ekki að nýta í kennslu sinni það sem aðrar námsgreinar, en þeir hafa sérþekkingu á, hafa upp á að bjóða. Því var ákveðið að útbúa nokkuð einfaldar hugmyndir að textílverkefnum sem auðvelt ætti að vera að kenna í almennri skólastofu. Tilgangurinn með verkefninu er að samþætta textílmennt öðru námi barna á yngsta stigi grunnskóla og að þau læri ólíkar aðferðir við vinnslu textílverkefna. Valið var að tengja textílmennt námsefnisflokknum *Komdu og skoðaðu*, sem er námsefni í náttúru- og samfélagsfræði fyrir yngsta stig grunnskóla. Í kennsluleiðbeiningunum og aukaefni sem fylgir *Komdu og skoðaðu* er lítið um tenginu viðfangsefna við textílmennt. Námsefnið er mikið notað í skólum landsins og því gætu verkefnið nýst í þeim skólum sem vilja samþætta textílmennt við náttúru- og samfélagsfræði.

Verkefni eru unnin með hliðsjón af námsefninu *Komdu og skoðaðu* (Námsgagnastofnun, e.d.a) og eru ýmsir textílpættir tengdir við umfjöllunarefni bókanna. *Komdu og skoðaðu* námsefnið er ætlað nemendum í 1. – 4. bekk og samanstendur af 15 bókum, kennsluleiðbeiningum, leikjahugmyndum, sögum, gagnvirkum verkefnum og fleiru sem finna má á vef Námsgagnastofnunar. Í námsefninu samþættast samfélags- og náttúrufræðigreinar (Námsgagnastofnun, e.d.a).

Fjögur verkefni voru prófuð með fjórum til tíu nemendum úr 2. og 4. bekk í skóla úti á landi til þess að kanna hvernig þau henta í kennslu. Niðurstöður rannsóknarinnar voru notaðar til að bæta verkefnalýsingarnar og hafðar til hliðsjónar þegar ný verkefni voru sámin.

Áður en ég byrjaði á verkefnasafninu skrifaði ég niður þær aðferðir í textílmennt sem ég hef lært bæði í grunnskóla og í kennaranáminu og taldi heppilegt að kenna nemendum á yngsta stigi grunnskóla. Ég skoðaði *Komdu og skoðaðu* bækurnar, kennsluleiðbeiningar og annað efni sem fylgir

bókunum og reyndi að finna leið til þess að kenna margar ólíkar aðferðir sem hægt væri að nota við úrvinnslu viðfangsefnanna í námsefninu. Hugmyndirnar að verkefnunum hafa sprottið af reynslu minni í vettvangsnámi, því sem ég reyndi sjálf sem nemandi á yngsta stigi og hvernig tengja má þessar aðferðir viðfangsefnum bókanna. Verkefni handbókarinnar tengjast ákveðnum bókum en eru ekki endilega bundin þeim, því ætti að vera auðvelt að nýta þær textílaðferðir sem kynntar eru og tengja við önnur viðfangsefni.

Verkefnasafnið er skipulagt þannig að fyrst koma verkefni fyrir nemendur í 1. - 2. bekk sem tengjast ákveðnum bókum og svo fylgja verkefni fyrir nemendur í 3. - 4. bekk sem tengjast námsefni þeirra. Hverri bók fylgja eitt til fjögur verkefni, þau eru misflókin og mislangan tíma tekur að vinna þau. Stuttur inngangur er um efni hvernar bókar og hverju verkefni fylgir einnig inngangur þar sem tekið er fram á hvern hátt þau tengjast efni bókarinnar. Þá fylgja leiðbeiningar um þá aðferð sem notuð er við að vinna verkefni ásamt skýringarmyndum sem hugsaðar eru sem stuðningur bæði fyrir kennara og nemendur. Þegar nemendur skoða skýringarmyndir læra þeir að fara eftir eftir leiðbeiningum sem gefnar eru með myndum jafnframt því að læra að fara eftir munnlegum fyrirmælum kennara. Margir nemendur í 3. og 4. bekk geta sjálfir lesið leiðbeiningarnar og mikilvægt að kennari hvetji þá til þess.

Listi yfir helstu áhöld og efni, sem þarf til að vinna hvert verkefni, fylgir. Kennarar geta bætt við listana því það fer eftir því hvernig útfæra á verkefnið hvaða áhöld þarf að nota og hugmyndaflug nemenda og kennara ræður því för þar. Á vefsíðum má finna ýmsar upplýsingar um tækni við að vinna textílverkefni. Verkefnalýsingunum fylgja ábendingar um ítarefni, þar sem má finna fleiri leiðbeiningar við aðferðina, ásamt leitarorðum á íslensku og ensku, sem geta gagnast kennurum og nemendum við að finna upplýsingar um aðferðina og mögulega nýjar útfærslur og hugmyndir. Ekki eru settar fram ákveðnar kveikjur við verkefni þar sem hugmyndin er sú að kennarar og nemendur ræði saman um efni bókanna og það því nýtt sem kveikja fyrir textílverkefni.

1.1 Hæfniviðmið

Í aðalnámskrá grunnskóla eru sett fram sameiginleg hæfniviðmið fyrir list- og verkgreinar en einnig fyrir hverja þeirra námsgreina sem flokkaðar eru sem list- og verkgreinar. Fyrir hvert verkefni í verkefnasafninu eru sett fram hæfniviðmið sem samin eru með hliðsjón af hæfniviðmiðum í aðalnámskrá grunnskóla 2013 fyrir list- og verkgreinar og textílmennt. Hæfniviðmiðin í

námskránni sem tekið er mið af eru þau sem nemendur eiga að hafa tileinkað sér við lok 4. bekkjar.

Sameiginleg hæfniviðmið fyrir list- og verkgreinar eru

Við lok 4. bekkjar getur nemandi:

- unnið eftir einföldu ferli frá hugmynd til afurðar,
- hagnýtt þá leikni sem hann hefur öðlast í einföldum verkefnum,
- unnið einföld verkefni í hópi,
- útskýrt á einfaldan hátt áhrif vinnu sinnar á umhverfið,
- gert grein fyrir hugtakinu tækni og hvernig það tengist vinnu hans,
- fjallað á einfaldan hátt um þætti sem snerta menningu í tengslum við verkefni sín,
- tjáð sig á einfaldan hátt um viðfangsefni sitt,
- gengið frá eftir vinnu sína,
- lagt mat á eigin verk.
  - (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013, bls. 142).

Hæfniviðmið fyrir textílmennt skiptast í þrjá efnisflokk þar sem megináherslusið textílmenntar eru settir fram. Flokkarnir eru: Handverk, aðferðir og tækni, sköpun, hönnun og útfærsla og menning og umhverfi.

Handverk, aðferðir og tækni

Við lok 4. bekkjar getur nemandi:

- notað einfaldar aðferðir greinarinnar og beitt viðeigandi áhöldum,
- unnið úr nokkrum gerðum textílefna,
- farið eftir einföldum leiðbeiningum.
  - (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013, bls. 159).

Sköpun, hönnun og útfærsla

Við lok 4. bekkjar getur nemandi:

- tjáð hugmyndir sínar með einfaldri skissu,
- skreytt textílvinnu á einfaldan hátt,
- gert grein fyrir mismunandi tegundum handverks og notað nokkur hugtök sem tengjast greininni,
- leitað að einföldum upplýsingum í nokkrum miðlum.
  - (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013, bls. 159).

Menning og umhverfi

Við lok 4. bekkjar getur nemandi:

- sagt frá íslensku hráefni og unnið með það á einfaldan hátt,
- sagt frá nokkrum tegundum textílefna,
- fjallað um mismunandi klæðnað fólks með tilliti til veðurfars, athafna og tilefna,
- notað ný og endurunnin efni í textílvinnu.
  - (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013, bls. 160).

Eitt hæfniviðmiðanna er að nemendur þekki hugtök sem tengjast verkefninu. Í verkefnalýsingunum eru hugtökin talin upp með hæfniviðmiðunum og þau eru einnig skáletruð í leiðbeiningunum. Kennarar ættu að leggja áherslu á þessi hugtök og nota þau í umræðum við nemendur um verkefnið.

Samkvæmt aðalnámskrá grunnskóla 2013 er megintilgangur list- og verkgreinanáms í grunnskóla að nemendur fái að kynnast fjölbreyttum vinnuaðferðum (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013). Reynt var að hafa verkefnið fjölbreytt svo nemendur fái að kynnast sem flestum aðferðum en einnig það einföld að auðvelt væri að vinna þau í almennri skólastofu. Haft var í huga að kostnaður við verkefnið væri ekki mikill og hægt væri að nýta efnið sem fellur til í skólanum og á heimilum eins og til dæmis pappa af morgunkornsumbúðum, pappakössum og afgangsgarn. Í handbókinni eru kenndar fjölbreyttar aðferðir eins og útsaumur, þæfing, þrykk, dúskagerð og fingrprjón.

Áður en kennari leggur verkefnið fyrir er mikilvægt að hann lesi vel yfir verkefnið og skoði aðferðina og myndirnar.

1.2 Grunnþættir menntunar

Settir voru fram sex grunnþættir menntunar í nýrri aðalnámskrá fyrir öll skólastig á Íslandi. Þessir grunnþættir eru: læsi, sjálfbærni, heilbrigði og velferð, lýðræði og mannréttindi, jafnrétti og sköpun. Þeir tengjast og eru háðir hver öðrum en hafa samt sem áður sín sérkenni (Mennta og menningarmálaráðuneyti, 2013). Grunnþættirnir eru ekki tengdir ákveðnum námsgreinum og hægt að tengja flesta þætti skólastarfs við fleiri en einn grunnþátt og marga við fleiri en einn grunnþátt. Það má segja að grunnþættirnir séu uppistaða í menntun skólans og þeir einkenna skólamenninguna (Ólafur H. Jóhannsson, 2013). Markmið með grunnþáttunum er að skerpa markmið skólanna og tengja þau saman

(Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013). Það má því segja að þessir sex þættir skipti miklu máli í öllu skólastarfi og var því ákveðið að benda á tengsl grunnþáttanna við hvert verkefni. Líklegt er að grunnþættirnir tengist verkefnum á fleiri vegu en bent er á og einnig tengjast mörg verkefni fleiri en einum grunnþætti.

Í þessum kafla verður fjallað um grunnþættina, einkum um sköpun og stuðst meðal annars við þemahefti sem gefin voru út af Námsgagnastofnun um grunnþættina.

Sköpun

Nám í textílmennt byggir á skapandi vinnubrögðum (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013). Sköpun á að stuðla að ígrundun, persónulegum þroska, frumkvæði og nýsköpun. Helstu einkenni skapandi skólastarfs eru fjölbreyttar kennsluáðferðir og vinnubrögð. Nemendur taka sjálfir af skarið og hafa eitthvað um það að segja hvernig þeir leysa verkefni og geta haft áhrif á skólastarfið (Ingibjörg Jóhannsdóttir, Elísabet Indra Ragnarsdóttir og Torfi Hjartarson, 2012).

Sköpun felst einnig í því að móta viðfangsefni, miðla þeim, búa til og gera eitthvað nýtt eða öðruvísi en viðkomandi kann eða hefur gert áður. Sköpun getur einnig verið að finna það sem ekki er til og framkvæma það. Sköpun snýst því bæði um það að búa til eitthvað nýtt og að nýta það sem til er (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013). Kennurum finnst oft erfitt að átta sig á hvenær þeir eru að hefta sköpun barnanna með því að segja þeim of mikið til en svo eru aðrir sem segja nemendum lítið eða ekkert til við verkefnavinnuna og þá vita nemendur jafnvel ekkert hvað þeir eiga að gera og til hvers er ætlast af þeim. Í verkefnasafninu var markmiðið að kenna nemendum ákveðnar aðferðir í textílmennt en þó þannig að þeir fái að skapa eitthvað sjálfir. Aðferðirnar eru mikilvægar svo nemendur geti nýtt þær seinna en einnig að þeir læri að skapa og nota ímyndunaraflíð svo þeir geti nýtt aðferðirnar á annan hátt og jafnvel breytt þeim.

Eisner (2002) sagði að kennarar verði að vita hvenær þeir eiga að aðstoða nemendur og hvenær þeir eigi að leyfa nemendum að reyna við verkefnið sjálfir. Hann taldi einnig að það geti verið gott og jafnvel hvetjandi að nemendur fái að fylgjast með hvað aðrir nemendur eru að gera því þannig læri þeir hver af öðrum (Eisner, 2002). Ung börn læra með því að herma eftir öðrum, bæði aðferðum og hreyfingum og ná þannig markmiðum sínum (Fisher, 2002). Því er mikilvægt að kenna nemendum ákveðnar aðferðir.

Læsi

Markmið með læsi er að gera nemendur læsa á hvers kyns mál og kenna þeim að búa til ýmis konar efni. Læsi er ekki bundið við málvísi heldur við táknavísi í víðum skilningi. Nemandi sem er myndvís á ef til vill ekki auðvelt með að lesa texta en getur lesið myndmál og búið til myndefni. Nemendur þurfa að geta tjáð sig á ólíkan hátt og kennarinn þarf að þekkja til þeirra verkfæra sem þeir nota til þess að tjá sig með. Það er hægt að segja svo margt með orðum sem ekki er hægt að segja með tónlist til dæmis en einnig er hægt að segja margt með tónlist sem ekki er hægt að segja með orðum. Faggreinakennari kennir nemendum ákveðnar aðferðir sem eiga að auðvelda þeim að ná tókum á máli greinarinnar (Stefán Jökulsson, 2012). Það má því kannski segja að læsi sé úrvinnsla á því sem fólk sér og skynjar. Skilgreining á læsi er víðfemari en áður, nú felst læsi í því að lesa og skilja tákni og miðlun sem sett eru fram á ólíkan hátt en ekki aðeins það að geta lesið skrifaðan texta (Sigrún Helgadóttir, 2013).

Sjálfbærni

Markmið með umhverfismenntun er að nemendur skynji hvaða hegðun er við hæfi í náttúrunni, sýni fólki og umhverfinu virðingu, kurteisi og tillitssemi. Menntun til sjálfbærni er samþætt úr færni, gildum, þekkingu og tengslum við nánasta umhverfi. Fólk þarf að kunna að lifa sátt með sjálfu sér og öðrum en vera gagnrýnið og geta unnið í breytingum á sjálfu sér og samfélaginu til þess að auka sjálfbærni. Fólk þarf að geta tekið þátt í sjálfbæru samfélagi og sagt sínar skoðanir. Því þarf að þjálfa nemendur í umræðutækni þar sem skipst er á upplýsingum og skoðunum, hlustað á aðra og borin virðing fyrir hugmyndum þeirra (Sigrún Helgadóttir, 2013).

Lýðræði og mannréttindi

Lýðræðislegt hlutverk skólans getur verið tvíþætt. Í fyrra lagi að undirbúa nemendur fyrir þátttöku í samkeppni í samfélaginu og í seinna lagi að tryggja nemendum lágmarksþekkingu á skyldum, réttindum og öðrum grundvallarreglum í samfélaginu svo þjóðfélagið geti starfað með eðlilegum hætti (Ólafur Páll Jónsson og Þóra Björg Sigurðardóttir, 2012).

Þegar kennari leggur fyrir verkefni þarf hann að geta horft út fyrir hefðbundna kennsluhætti, horft á áhuga nemendanna, leyft þeim að setja fram hugmyndir sínar og rannsaka möguleikana tengdum þeim. Kennari þarf einnig að hvetja nemendur til þess að sjá fyrir sér í hvernig samfélagi þeir vilja lifa og búa og hvernig þeir geti skapað það samfélag (Ólafur Páll Jónsson og Þóra Björg Sigurðardóttir, 2012).

Skólasamfélagið þarf að stuðla að gagnrýnni hugsun og gildismati svo viðfangsefni þeirra verði persónulegt, þannig efla þau mannréttindi, stuðla að kynjajafnréttindi og berjast gegn mismunun, einelti eða ofbeldi. Nemendur fá mismunandi tækifæri og þrátt fyrir að fara í gegnum sama daginn og lesa sömu bækurnar þá hafa þeir ólík viðhorf til sjálfs sín og veruleikans. Þetta hefur áhrif á hugmyndir og möguleika þeirra. Nemendur þurfa að læra að tjá tilfinningar sínar og skoðanir, það læra þeir með því að þjálfast í að taka afstöðu og rökstyðja hana en einnig með því að læra að hlusta á skoðanir annarra. Nemendur þurfa einnig að finna að skoðanir þeirra eru mikilvægar en einnig að ekki sé hægt að treysta á að allt sé réttlátt eða að allir hafi jafnan aðgang að vettvangi í lýðræðissamfélagi. Að vera virkur í samfélaginu krefst frumkvæðis, sjálfstæðrar dómgreindar, samvinnu af virðingu og sanngirni og getu til þess að geta sett sig í spor annarra. Kennari sem sýnir nemendum virðingu og áhuga, hlustar á þá og fylgist með þeim því það styrkir sjálfsvirðingu þeirra (Ólafur Páll Jónsson og Þóra Björg Sigurðardóttir, 2012).

Jafnrétti

Markmið jafnréttismenntunar er að allir fái tækifæri til þess að þroskast á eigin forsendum, rækta hæfileika sína og lifa ábyrgu lífi í frjálsu samfélagi. Með jafnréttismenntun læra nemendur að greina fordóma og kringumstæður sem geta leitt til forréttinda og mismununar. Í skólastarfi þurfa allir að taka höndum saman og skapa jafnréttissamfélag (Kristín Dýrfjörð, Þórður Kristinsson og Berglind Rós Magnúsdóttir, 2013).

Heilbrigði og velferð

Til þess að allir nemendur fái að nota hæfileika sína og krafta þurfa allir að leggja sig fram við það að búa þeim öruggt og heilnæmt umhverfi, hvetja þá til þátttöku og sjá til þess að þeir fái nám við hæfi. Huga þarf meðal annars að næringu, hvíld og almennu heilbrigði nemenda. Gæta þarf að líðan nemenda, félagslegum vanda og samskiptaerfiðleikum nemenda. Það má segja að skólinn sé annað heimili nemenda og þar er í mörg horn að líta (Margrét Héðinsdóttir, Fanný Gunnarsdóttir og Erla Kristjánsdóttir, 2013).

Mikil áhersla hefur verið á grunnþættina sex og má jafnvel segja að þeir eigi að vera nokkurs konar rauður þráður í skólastarfinu. Mér fannst því mikilvægt að gera grein fyrir hvernig þeir tengjast hverju verkefni í verkefnasafninu.

Markmiðið með verkefnasafninu er að nemendur læri aðferðir textílmenntar í tengslum við nám í náttúru- og í samfélagsfræði. Kveikjan að viðfangsefnum er samræða kennara og nemenda um viðfangsefni *Komdu og skoðaðu* námsefnisins. Þegar nemendur vinna verkefnið hjálpast þeir að

við ákveðna hluti og læra hver af öðrum með stuðningi kennarans. Nemendur fá að nota ímyndunarafl sitt og gera verkefnið að sínu. Nemendur læra einnig nýjar aðferðir og til þess þurfa þeir aðstoð kennarans sem kennir þeim ákveðið verklag. Verklýsingin styður kennarann við að leiðbeina nemendum og einnig geta nemendur skoðað myndir og lesið verklýsinguna sem fylgir hverju verkefni. Þannig vinna nemendur og kennarar saman að verkefninu, kennari kennir og sýnir aðferðir og nemandinn lærir aðferðir og býr til ákveðinn hlut út frá sínum hugmyndum og getur nýtt þessa aðferð seinna.

1.3 Listgreinar og handverk

Verkefnin í verkefnasafninu eru samin fyrir börn á aldrinum 6 - 9 ára og tekið mið af því að þau séu að færast af foraðgerðarskeiðinu yfir á stig hlutbundinna aðgerða eins og þau voru skilgreind af Piaget (Valborg Sigurðardóttir, 1991). Þegar þau vinna verkefnin þurfa þau að stilla saman huga og hönd og styrkjast um leið í því að koma hugmyndum sínum í framkvæmd með því að beita ákveðnu verklagi.

Handverk og hönnun tekur langan tíma og þurfa nemendur að fá tækifæri til að velta verkefninu fyrir sér og ræða lausnir og niðurstöður við samnemendur eða aðra. Það má því ekki vanmeta það ferli sem fer fram við verkefnavinnu heldur gæta þess að nemendur fái góðan tíma til þess að velta verkefninu fyrir sér. Lokaniðurstaða eða verkefnið sjálft er þó einnig mikilvægt þar sem nemendur læra ýmislegt á því að segja frá og sýna verkefnið sitt. Bæði ferlið og verkefnið sjálft er mikilvægt og þarf kennari að hafa það í huga þó að ekki sé rætt um það sérstaklega við hvert verkefni í verkefnasafninu.

Í rannsókn sem Bamford (2006) gerði á listgreinakennslu víða um heim kemur fram að listir efli gagnrýna hugsun, æfi lausnaleit og fái nemendur til þess að velta hlutum fyrir sér. Bamford nefnir einnig að skapandi nemendur höfðu meira sjálfstraust og betri einbeitingu en þeir sem ekki höfðu tileinkað sér skapandi aðferðir (Bamford, 2006). Fleiri rök sem sett hafa verið fram um gildi list- og verkgreina eru að þar læra nemendur tjáningu, sköpun, verklag og varðveislu menningararfs (Jón Torfi Jónasson, 1996). Þar velta nemendur einnig fyrir sér hvernig skuli vinna verkefnið og hvort þeir gætu gert þetta á annan hátt (Winner og Hetland, 2007). Winner og Hetland (2007) benda á að í listnámi lærist ákveðin færni í hugsun sem sést lítið sem ekkert í öðrum námsgreinum og ekki mælist með prófum. Í rannsókn Johansson (2002) kom fram að í list- og verkgreinum læra nemendur ákveðnar aðferðir og að nota áhöld sem þeir geta nýtt til þess að láta

hugmyndir sínar verða að veruleika. Því er mikilvægt að nemendur læri ákveðin vinnubrögð og hvernig á að nota viðeigandi áhöld svo þeir geti nýtt þessa tækni í framtíðinni og þegar þeir vinna sjálfstætt (Meece, 2002).

Textílmennt var áður flokkuð sem listgrein en er flokkuð sem verkgrein í nýrri aðalnámskrá grunnskóla (Menntamálaráðuneyti, 1999; Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013). Það má því túlka þannig að skilgreina megi textílmennt sem bæði list- og verkgrein þar sem hún hefur verið sett í flokk með þeim báðum. Í rannsókn Garber (2002) kemur fram að listgreinar leggi áherslu á tjáningu en handverk á efnivið og aðferðir. Þessir þrír þættir tengjast kennslu í textílmennt og ætti að leggja áherslu á þá alla. Ef textílmennt er skilgreind sem bæði list- og verkgrein er hún öflugri grein en ef aðeins er litið á hana sem verkgrein að því leyti að nemendur læra bæði það sem listgreinar leggja áherslu á, sköpun, lausnaleit og ímyndun og ákveðna tækni og verkfærni sem er hluti af verkgreinanámi. Þegar listgreininni er gefið vægi fá nemendur að skapa sitt eigið verkefni þar sem hugmyndir þeirra fá að njóta sín og nota til þess þær aðferðir sem þeir læra í verkgreinum, til dæmis í textílmennt.

1.4 Samþætting og þemanám

Í aðalnámskrá grunnskóla 2013 hefur verið sett fram viðmiðunarstundatafla sem segir til um kennsluhlutfall námsgreina. Þar kemur einnig fram að hægt sé að kenna ákveðnar námsgreinar í lotum eða jafnvel samþætta þær (Mennta- og menningarmálaráðuneyti, 2013). Í rannsókn sem Bamford (2011) gerði á Íslandi kom fram að miklu máli skiptir að flétta námsgreinar saman til þess að ná góðum árangri. Til þess þurfa kennarar breiða menntun sem opnar huga þeirra og þjálfar þá í samvinnu. Með því að samþætta list- og verkgreinar við aðrar greinar er verið að auka þátt list- og verkgreina. Í samþættum kennslustundum verður námið fjölbreytt og allir nemendur fá að nýta styrkleika sína (Hafdís Guðjónsdóttir, Matthildur Guðmundsdóttir og Árdís Ívarsdóttir, 2005). Þegar unnið er með ákveðin viðfangsefni eða þemu og þau skoðuð frá mörgum sjónarhornum nýtast ólíkar námsgreinar grunnskólans en þær búa yfir mismunandi aðferðum og verklagi. Þegar textílmennt er samþætt samfélags- og náttúrufræði fá nemendur tækifæri til að dýpka þekkingu sína á ákveðnu viðfangsefni. Lilja M. Jónsdóttir (1996) nefnir að nemendum finnist þemanám skemmtilegt og algengt viðhorf er að skemmtilegt nám geti varla verið „alvöru“ nám sem gerir kröfur til nemenda. Því er mikilvægt að hafa skýr markmið fyrir verkefnið þannig að nemendur viti til hvers er ætlast af þeim (Lilja M. Jónsdóttir, 1996).

Til þess að auka fjölbreytni í skólastarfi er nauðsynlegt að kenna fjölbreyttar námsgreinar. Stór hluti námsgreina í skólum eru bóklegar greinar en margir nemendur njóta sín betur í list- og verkgreinum en þeim bóklegu. Því er nauðsynlegt að nýta þær stundir sem eru til ráðstöfunar í list- og verkgreinar, hvort sem skólar samþætta greinarnar við bóklegar greinar eða auka tímafjölda nemenda í list- og verkgreinum. Þannig næst meira jafnvægi milli verklegs og bóklegs náms eins og bent er á í aðalnámskrá grunnskóla. Einnig er hægt að auka vægi list- og verkgreina með þemanámi eða samþættingu námsgreina eins og gert er hér í verkefnasafninu þar sem textílmennt er samþætt við náttúru- og samfélagsgreinanámsefnið *Komdu og skoðaðu*. Í kennslu á yngsta stigi er samþætting námsgreina oft meiri en á öðrum stigum grunnskólans. Umsjónarkennarinn kennir flestar námsgreinarnar og því er auðvelt fyrir hann að stjórna kennsluaðferðum og samþætta námsefnið.

Nám í listum og handverki er mikilvægt og af því, sem greint hefur verið frá hér að ofan, má draga þá ályktun að með listum og verkgreinum læri nemendur margt sem ekki lærist með bóknámi. Í list- og verknámi læra nemendur og tileinka sér ýmsa mikilvæga þætti sem nýtast þeim í daglegu lífi og öðru námi. Nemendur læra meðal annars að tjá sig á ólíkan hátt, ákveðið verklag, efla sköpunarkraft sinn og gagnrýna hugsun. Því er nauðsynlegt að nemendur fái kennslu í list- og verkgreinum svo þeir læri og tileinki sér þessa mikilvægu þætti. Með verkefnasafninu er textílmennt samþætt almennri kennslu nemenda á yngsta stigi og þannig komið til móts við fjölbreyttan nemendahóp með hugmyndum um fjölbreytt verkefni.

Þó svo verkefnasafnið sé samið með hliðsjón af samþættingu við náttúru- og samfélagsnám á yngsta stigi grunnskóla geta verkefnin staðið sjálfstætt og þau vinnubrögð sem þar eru kennd nýst við annað nám. Þegar nemendur vinna textílverkefni getur vaknað umræða um ýmislegt sem tengist þeim. Til dæmis getur vinna með ull orðið uppspretta að áhuga á að kynnast hvernig ull verður til eða eiginleikum hennar.

2 Komdu og skoðaðu land og þjóð

Kennsluefnið *Komdu og skoðaðu land og þjóð* (Sigrún Helgadóttir, 2001a) er samið fyrir nemendur í 2. bekk. Í bókinni er fjallað um náttúru Íslands, menningu okkar og tengsl við önnur lönd og þjóðir. Einnig er fjallað um sjálfstæði þjóðarinnar, nokkra þekktu staði á Íslandi eins og Gullfoss og Geysi og ýmsa atburði úr sögu þjóðarinnar.

2.1 Útsaumsmynd

Bókin byggir á frásögn Kára, sem segir frá landi og þjóð. Hann fræðist meðal annars um eldgos og segir frá því í bókinni. Í kennsluleiðbeiningunum, sem finna má inni á vef Námsgagnastofnunar, eru sett fram markmið með námsefninu og er eitt þeirra að fræða nemendur um eldvirkni á Íslandi (Sigrún Helgadóttir, 2001b). Þetta verkefni felst í því að nemendur saumi mynd af eldgosi, læri þannig einfaldar aðferðir í textílmennt og fræðist um leið um landið sitt.

Hugmyndin kom þegar ég velti því fyrir mér hvort ekki væri hægt að nota annað efni til þess að sauma í en java, þar sem hann getur verið dýr og ekki allir skólar sem hafa greiðan aðgang að honum. Því datt mér í hug að hafa verkefni þar sem nemendur sauma í pappa sem fellur til á flestum heimilum og því ætti að vera auðvelt að nálgast hann. Þannig er einnig verið að nýta efnivið sem færi jafnvel í ruslið og nemendur læra að þræða nál, vinna með garn og sauma með einfaldri aðferð.

Tengsl við grunnþætti í aðanámsskrá grunnskóla

- Sköpun
  - Nemendur teikna, lita og sauma eldfjall með þræðispori í þeim litum sem þeir vilja. Þeir geta líka saumað með öðrum sporum.
  - Nemendur nota óvenjulegan efnivið eins og pappa til að sauma í.
  - Nemendur skapa sína eigin mynd.
- Sjálfbærni
  - Nemendur nota afgangsgarn og pappa úr morgunkornspökkum.

- Lýðræði og mannréttindi
  - Nemendur læra að bera virðingu fyrir myndum samnemenda sinna.
- Heilbrigði og velferð
  - Ánægja yfir því að hafa lokið verkefninu.
- Jafnrétti
  - Nemendur vinna á eigin forsendum og sauma mis mikið eftir því hvað hentar hverjum og einum.
  - Myndir nemenda verða ólíkar.
- Læsi
  - Nemendur verða læsir á ólík saumspor og fá hugmyndir um hvaða spor henta fyrir hvaða efni.

Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- tjáð sig á einfaldan hátt um mynd sína,
- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,
- hagnýtt þá leikni sem hann hefur öðlast við að vinna verkefnið,
- notað einfaldar aðferðir greinarinnar og beitt viðeigandi áhöldum, eins og að þræða nál, sauma þræðispor eða önnur spor og hnýtt hnút,
- farið eftir leiðbeiningum kennarans,
- teiknað eigin hugmynd á einfaldan hátt,
- notað hugtök sem tengjast greininni, eins og útsaumur, þræðispor, krosssaumur, rétta, ranga, sikk- sakk, javi, jaðar, rakna upp og að þræða nál.

Gögn

- blöð fyrir skissur,
- blýantar og litir,
- garn, til dæmis perlugarn, ullargarn eða annað afgangspjónagarn sem passar við javann,
- pappi, til dæmis úr morgunkornspökkum,
- nálar, sirkill eða annað oddhvasst til þess að gera göt.

Aðferð – Saumað með þræðispori

- Nemendur fá pappaspjald og teikna mynd af eigin hugmynd af eldfjalli á spjaldið. Ef þeir vilja lita myndina með litum er best að gera það á þessu stigi (sjá mynd 1).
- Næst stinga nemendur göt í myndina sína þar sem þeir ætla að sauma. Þá skal miða við að á milli gatanna séu um 1 - 2 cm. Nemendur geta mælt með reglustiku eða málbandi. Gott er að hafa eitthvað undir myndinni, til dæmis frauðplast svo auðvelt sé að stinga í gegn. Hægt er að nota oddhvassa nál, hringfara eða annað oddhvasst tæki til þess að gera göt (sjá mynd 2).

mynd 1

mynd 2

- Ef á að sauma *þræðispor* þarf fjöldi gatanna að vera slétt tala svo endi garnsins verði á *röngunni*.
- Nemendur velja sér svo garn, *þræða* nálina, hnýta hnút á enda garnsins og stinga nálinni upp í gegnum gatið frá *röngunni* og byrja að sauma.
- Gæta þarf þess að stærð nálarinnar sé í samræmi við stærð gatanna og grófleika garnsins.

- Þegar búið er að stinga í síðasta gatið þarf að hnýta hnút upp við þappann á röngunni.

2.2 Bókamerkis-skúfur

Í bókinni fræðist sögupersónan Kári um ýmsa staði og viðburði sem tengjast Íslandi. Hann fer meðal annars á 17. júní hátíð í Reykjavík með ömmu sinni og afa. Amma hans er klædd í þjóðbúning og er með skotthúfu á höfðinu og það eru einnig fleiri konur á hátíðinni. Því er tilvalið að kenna nemendum að búa til skúf um leið og þeir læra um þjóðbúninga Íslands. Í kennsluleiðbeiningum með bókinni er fróðleikur um þjóðbúningana (Sigrún Helgadóttir, 2001b).

Hugmyndina fékk ég þegar ég fletti í gegnum bókina *Komdu og skoðaðu land og þjóð*. Ég hafði séð bókamerki áður þar sem merkið hékk út fyrir blaðsíðuna og því datt mér í hug að kenna nemendum að búa til skúf og nota hann sem bókamerki. Nemendur læra þá einfalda aðferð sem notuð er við handverk og hannyrðir. Á yngsta stigi grunnskóla læra nemendur að lesa og því gæti verið enn meira spennandi fyrir þá að fá lesa ef þeir nota bókamerki sem þeir hafa búið til sjálfir.

Tengsl við grunnþætti í aðanámsskrá grunnskóla

- Sköpun
  - Nemendur velja liti og garn í skúf sinn.
- Sjálfbærni
  - Notað er verðlaust efni svo sem afgangsgarn og pappi.
  - Nemendur geta fundið aðra hluti í umhverfinu sem hægt er að nota til að vefja utan um.
- Lýðræði og mannréttindi
  - Nemendur velja hvort þeir vilja hafa band, fléttu eða snúru á skúfnum sínum.
- Heilbrigði og velferð
  - Ánægja yfir því að hafa lokið verkefninu.
- Jafnrétti
  - Nemendur vinna á eigin forsendum.
- Læsi
  - Nemendur læra að skilja munnlegar og verklegar leiðbeiningar.

Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- fjallað á einfaldan hátt um þætti sem snerta menningu í tengslum við verkefni sín eins og skúf og jafnvel fleira sem tengist íslenskum þjóðbúningum,
- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,
- notað einfaldar aðferðir greinarinnar, hnýtt hnút, fléttað eða snúið band og þrætt nál,
- beitt viðeigandi áhöldum svo sem nál og skærum,
- farið eftir einföldum leiðbeiningum kennarans,
- fjallað um mismunandi klæðnað fólks með tilliti til veðurfars, athafna og tilefna þar sem í bókinni er fjallað um þjóðbúninga,
- notað ný og endurunnin efni í textílvinnu eins og morgunkornspappa eða annan pappa og afgangsgarn,
- notað og þekkt hugtök sem tengjast verkefninu eins og flétta, snúa band og vefja.

Gögn

- pappi af morgunkornspakka eða öðru, eða annað í þeirri lengd sem skúfurinn á að vera,
- garn. Hægt er að nota hvaða garn sem er,
- skæri.

Aðferð

- Nemendur búa til skúf með því að *vefja* garni utan um pappaspjald (sjá mynd 1).
- Þegar búið er að *vefja* garninu utan um spjaldið er settur spotti utan um garnið til þess að binda skúfina saman (sjá mynd 2).
- Spottinn þarf að vera nokkuð langur til þess að hægt sé að nota skúfina sem bókamerki. Hér er einnig hægt að *flétta* eða *snúa* band sem hangir úr skúfnum (sjá mynd 3).
- Ef á að *flétta* eða *snúa band* skal þræða böndin undir áður en þau eru snúin eða fléttuð (sjá mynd 2).

mynd 1

- Ef á að *flétta* skal passa að skúfurinn sé á miðjunni á bandinu.
- Ef á að gera *snúru* (*snúid band*) skal klippa band sem er tvöfalt lengra en það á að vera eftir *snúninginn* og þræða það undir skúfina (sjá mynd 2) og byrja svo að *snúa*. En þegar búið er að *snúa* bandið þarf að passa að skúfurinn sé á miðju bandsins svo endarnir verði jafnir.
- Best er ef tveir nemendur geta unnið saman. Þá halda þeir í endana og *snúa* í sitthvora áttina. Ef það geta ekki tveir nemendur unnið saman þá þarf að binda annan enda bandsins við eitthvað, til dæmis borð eða annað sem heldur honum alveg föstum. Nemandinn snýr svo hinum endanum alltaf í sömu átt. Til þess að athuga hvort er búið að *snúa* nóg eru endarnir lagðir saman og ef bandið *snýst* saman eins og nemandi vill er það tilbúið, þá þarf að hnýta endana saman svo *snúningurinn* haldist. Svo er hægt að leika sér með að gera fleiri en eitt band og nota mismunandi liti af garni.

mynd 2

mynd 3

mynd 4

- Næst skal klippa skúfina í sundur að neðan (sjá mynd 4)
- *Vefja* garni utan um að ofan þannig að myndist nokkurs konar kúla að ofan (sjá myndir 5 og 6.)

mynd 5

mynd 6

Ítarefni:

Áhugavert getur verið fyrir nemendur og kennara að skoða íslenska Þjóðbúninga. Upplýsingar um þá má finna á vefsíðunni <http://buningurinn.is/> eða jafnvel á byggðasöfnum.

Á vefsíðum má finna ýmsar leiðbeiningar við að gera skúfa og snúrur. Leitarorð: Tassel – skúfur, Twisted cord – snúra.

Þjóðbúningaráð. (e.d.). Íslenskir Þjóðbúningar. Sótt af <http://buningurinn.is/>

3 Komdu og skoðaðu líkamann

Kennsluefnið *Komdu og skoðaðu líkamann* er ætlað nemendum í 1. - 2. bekk. Þar er rætt um starfsemi líkamans og þarfir hans (Gunnhildur Óskarsdóttir og Ragnheiður Hermannsdóttir, 2001). Í kennsluleiðbeiningunum sem finna má á vef Námsgagnastofnunar kemur fram markmið með bókinni að nemendur þekki líkama sinn, geri sér grein fyrir að við erum ólík (Gunnhildur Óskarsdóttir og Ragnheiður Hermannsdóttir, 2005).

3.1 Rammi á pappadisk

Í bókinni um líkamann (Gunnhildur Óskarsdóttir og Ragnheiður Hermannsdóttir, 2001) er lögð áhersla á að nemendur kynnist líkama sínum og vinni með ýmislegt tengt honum. Eitt verkefni bókarinnar er að nemendur teikni mynd af sjálfum sér. Hér er gerð tillaga að því að nemendur teikni mynd af sér á pappadisk. Þeir geta látið ímyndunaraflíð leiða sig áfram og teiknað eigin hugmyndir, en mikilvægt er að börn fái að nota hugmyndaflugið við sköpun sína. Nemendur vefja svo garni sem ramma á pappadiskinn og nota textílaðferð sem skreytingu.

Þessa hugmynd hafði ég séð fyrir mörgum árum og fannst hún tilvalin þar sem nemendur læra að beita skærum, fá að nota garn, læra grunnaðferðir við vefnað og nota textílaðferðir og efni sem skreytingu.

Tengsl við grunnþætti í aðanámsskrá grunnskóla

- Sköpun
  - Teikna sjálfsmynd.
  - Velja liti og garn í rammann.
  - Nota óvenjulegan efnivið til að teikna á.
- Sjálfbærni
  - Nýta það sem er til svo sem garn og pappadiska.
- Lýðræði og mannréttindi
  - Skoða myndir samnemenda og velta fyrir sér háralit, augnlit, stærð, gleraugum og fleiru sem tengist þeim sjálfum.

- Heilbrigði og velferð
  - Ljúka við verkefnið.
- Jafnrétti
  - Nemendur vinna á eigin forsendum.
  - Börnin teikna sig eins og þau sjá sig.
- Læsi
  - Skoða myndir samnemenda og velta fyrir sér háralit, augnlit, stærð og fleiru sem tengist sjálfsmynd.

Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,
- notað einfalda vefnaðaraðferð og beitt skærum,
- notað nýtt, endurunnið og óvenjulegt efni í textilvinnu svo sem pappadisk og afgangsgarn,
- notað hugtök sem tengjast verkefninu eins og bakhlið, brúnir og að vefa og vefja.

Gögn

- Pappadiskar. Hægt er að nota hvaða pappadiska sem er, en hafa þarf nóg pláss fyrir myndina í miðjunni og minnst 3 cm frá brúninni fyrir vefnaðinn,
- blýantar, pennar og tússlitir,
- skæri,
- garn. Hægt er að nota hvaða garn sem er en kambgarn og annað svipað í gróft garn hentar vel.

Aðferð - vefnaður

- Nemendur teikna mynd af sjálfum sér á *bakhliðina* á pappadisk.
- Næst klippa nemendur upp í *brúnina* á disknum sínum á nokkrum stöðum. Klippa þarf í diskinn þannig að fjöldi flipa sé oddatala svo *vefnaðurinn* gangi upp

mynd 1

(sjá mynd 1). Ágætt viðmið er að fliparnir séu ekki mjórri en 2 - 3 cm.

- Nemendur velja sér garn og klippa góðan spotta af því og vefa með garni undir og yfir flipana sem komu fram þegar klippt var (sjá mynd 2).
- Ef gert er ráð fyrri því að hengja eigi myndina upp á vegg er óþarfi að ganga sérstaklega frá endunum en það getur verið gott að binda endana saman eða líma þá við diskinn.

mynd 2

Ítarefni:

Mexico: Circle weavings and mosaics. (2011, 18. maí). [bloggfærsla]. Sótt af <http://dolvinartknight.blogspot.com/2011/05/mexico-circle-weavings-and-mosaics.html>

3.2 Fingraprjón

Í kennsluleiðbeiningunum er verkefni þar sem gert er ráð fyrir að nemendur fari heim með blað og fái foreldra eða forráðamenn til þess að skrá lengd þeirra og þyngd við fæðingu. Í skólanum mæla nemendur svo jafn langan spotta og þeir voru við fæðingu og annan jafn langan og þeir eru nú (Gunnhildur Óskarsdóttir og Ragnheiður Hermannsdóttir, 2005). Í þessu verkefni nýta nemendur einfalda textílaðferð og fingraprjóna fæðingarlengdina og jafnvel núverandi hæð.

Ég fylgdist með nemendum á yngsta stigi í vettvangsnámi mínu fingraprjóna. Ég sá hvað þeim þótti þetta spennandi og skemmtilegt og fannst því tilvalið að nýta þessa aðferð í þetta verkefni.

Tengsl við grunnþætti í aðanámskrá grunnskóla

- Sköpun
  - Nemendur fá að búa til lengju sem sýnir fæðingarlengd þeirra. Sýnir þeim á hlutlægan hátt og þau geta borið saman við aðra hluti.
- Sjálfbærni
  - Nemendur bera saman lengjurnar sínar.
- Lýðræði og mannréttindi
- Heilbrigði og velferð
  - Nemendur sjá hvað þau hafa stækkað mikið síðan þau fæddust.
- Jafnrétti
  - Bera saman við samnemendur og sjá jafnvel að þó þau hafi verið jafn stór við fæðingu eru þau misstór núna.
- Læsi
  - Nemendur fara eftir munnlegum leiðbeiningum og læra nýja textílaðferð.
  - Nemendur sjá að þau fæddust misstór og hafa stækkað mis mikið.

Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- hagnýtt þá leikni sem hann hefur öðlast í að þrjóna með fingrunum,
- unnið sjálfstætt við að fingraprjóna,
- tjáð sig á einfaldan hátt um fingraprjón sitt, til dæmis sagt frá aðferð og lengd,
- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,
- notað einfaldar aðferðir greinarinnar eins og fingraprjón og beitt viðeigandi áhöldum eins og skærum,
- notað nokkur hugtök sem tengjast verkefninu; hnykill, dokka, uppfit, að fitja upp, lykkja og fella af,
- farið eftir einföldum leiðbeiningum kennarans.

Gögn

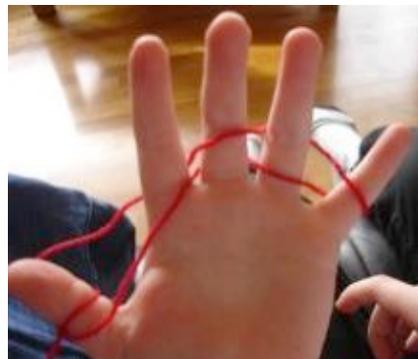
- gróft garn til dæmis Léttlopi eða Álafosslopi,
- málband,
- skæri.

Aðferð – fingraprjón

- Nemendur velja sér *hnykil eða dokku*.
- *Uppfitjun*: Nemendur búa til *lykkju* sem sett er á þumalfinger á meðan er verið að fitja upp (sjá mynd 1).
- Garninu er síðan vafið utan um fingurna frá þumalfingeri þannig að það fari framfyrir vísifinger, afturfyrir löngutöng, framfyrir baugfinger, afturfyrir litla finger og svo aftur til baka, framfyrir litlafinger, afturfyrir baugfinger, fram fyrir löngutöng og aftur fyrir vísifinger (sjá mynd 2). Þá

mynd 1

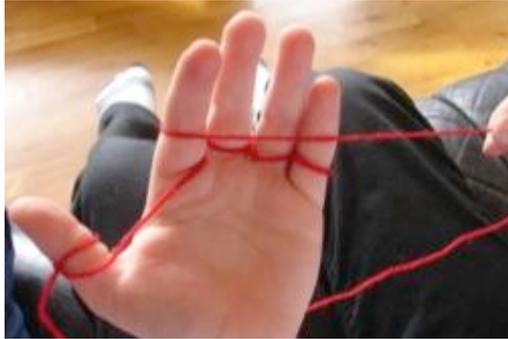

mynd 2

hefur myndast ein *lykkja* á hvern fingur.

- Næst er garnið lagt yfir fingurna, fyrir ofan *lykkjurnar* (sjá mynd 3).

- Neðri *lykkjan* er svo færð yfir efra garnið og fram af fingrinum. Þetta er gert við alla fingur (sjá mynd 4).

mynd 3

- Garnið er svo lagt aftur yfir fingurna, fyrir ofan *lykkjurnar* (sjá mynd 3) og *lykkjurnar* svo færðar yfir garnið og fram af fingrinum þannig að myndist ný

lykkja (sjá mynd 4). Þetta er endurtekið þar til lengdinni hefur verið náð.

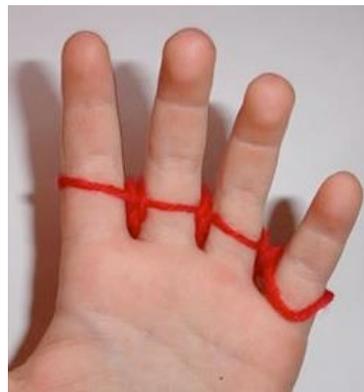
- Þá er að *fella af*, mynd 5 sýnir hvernig *lykkjurnar* líta út fyrir affellingu. *Lykkjan* á litlafingri er færð yfir á baugfingur og sú neðri færð yfir þá efri (sjá mynd 6).

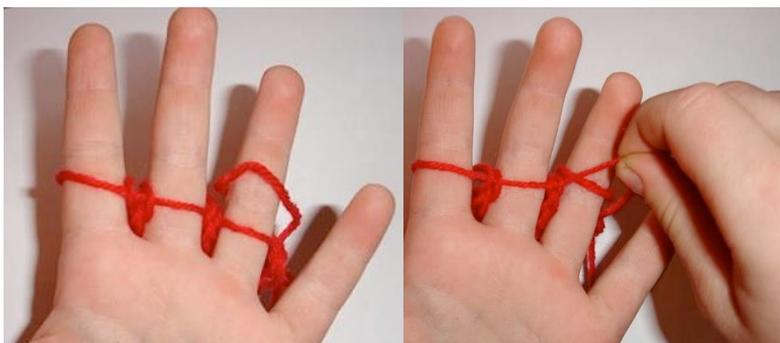
mynd 4

Lykkjan er þá færð yfir á löngutöng og neðri *lykkjan* færð yfir þá efri. Þetta er endurtekið þar til aðeins ein *lykkja* er eftir (sjá mynd 7).

- Þá er spottinn klipptur og *lykkjan* tekin af.

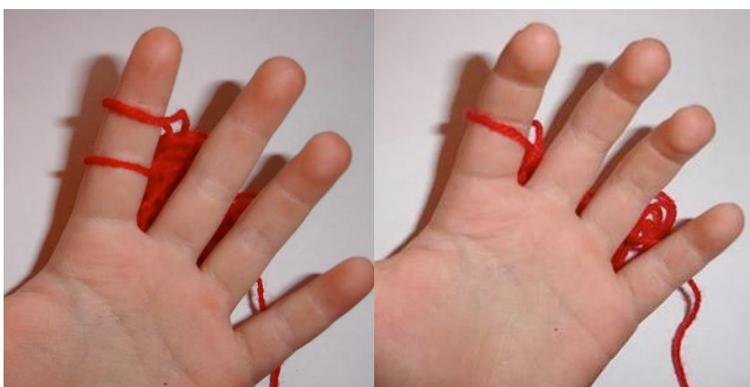

mynd 5

mynd 6

- Spottanum er þá stungið inn í *lykkjuna* og dregið saman.

mynd 7

Ef nemendur þurfa að taka hlé frá fingrarpjóninu er hægt að setja *lykkjurnar* upp á breiðan tússpenna og halda áfram með prjónið þegar tækifæri gefst. Þegar *lykkjurnar* eru teknar af pennanum þarf að passa að þær fari á rétta fingur.

Nemendur þurfa reglulega að mæla lengjuna sína til þess að athuga hvað þeir þurfa að prjóna mikið í viðbót. Þegar lengjurnar eru tilbúnar má vinna með þær áfram, til dæmis bera þær saman við lengjur samnemenda, bera saman

mynd 8

fæðingarlengd og núverandi lengd, búa til sjálfsmynd (sjá mynd 8) úr nokkrum prjónuðum lengjum, sem eru límdar á blað, saumaðar saman eða annað sem kennurum og nemendum dettur í hug. Einnig má vefa með lengjunum til dæmis í húllahring eins og sýnt er á þessum tengli: <http://theenchantedtree.blogspot.com/2011/06/finger-knitting-and-hula-hoop-weaving.html>

Ítarefni:

Á vefsíðum má finna ýmsar leiðbeiningar og aðferðir við fingraprjón.

Leitarorð: finger knit, fingraprjón eða puttaprjón.

The Enchanted Tree. (2011, 17. júní). Finger knitting ad hula hoop weaving [bloggfærsla]. Sótt af <http://theenchantedtree.blogspot.com/2011/06/finger-knitting-and-hula-hoop-weaving.html>

3.3 Vinabönd

Í bókinni um líkamann er fjallað um vini og hvað það þýðir að vera vinur (Gunnhildur Óskarsdóttir og Ragnheiður Hermannsdóttir, 2001). Hægt er að búa til margskonar vinabönd. Hér verður sýnd ein skemmtileg útfærsla.

Ég man hvað mér þótti skemmtilegt að búa til vinabönd og gefa vinum mínum. Þessa hugmynd hafði ég ekki séð fyrr og þegar ég leitaði að vinaböndum á internetinu fann ég þessa skemmtilegu aðferð og datt í hug að gaman væri að kenna nemendum hana.

Tengsl við grunnþætti í aðalnámskrá grunnskóla

- Sköpun
  - Læra nýjar textílaðferðir eins og að vefa utan um rör.
- Sjálfbærni
  - Nemendur geta notað afgangsgarn.
- Lýðræði og mannréttindi
  - Læra um vináttu og virðingu.
- Heilbrigði og velferð
  - Ljúka við verkefni.
- Jafnrétti
  - Rækta hæfileika sína.
- Læsi
  - Nemendur fara eftir munnlegum leiðbeiningum og læra nýja aðferð, eins og að vefa utan um rör.

Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- hagnýtt þá leikni og aðferð við gerð ofinna vinabanda, sem hann hefur lært,
- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,
- þrætt og beitt nál, beitt skærum og ofið utan um rör,
- farið eftir einföldum leiðbeiningum kennarans,
- notað hugtök sem tengjast verkefninu svo sem um vefnað,
- notað ný, endurunnin og óvenjuleg efni í textílvinnu svo sem afgangsgarn og rör.

Gögn

- rör, þrjú fyrir hvert band,
- garn í nokkrum litum,
- nálar,
- skæri.

mynd 1

Aðferð - vefnaður

- Nemendur velja sér garn sem þeir ætla að hafa í uppistöðunni.
- Mælið utan um úlnlið barnsins.
- Hver nemandi fær þrjú rör. Gott er að klippa þau til þannig að þau séu bein. Hafið rörin um 2 - 4 cm styttri en úlnlið barnsins.
- Hver nemandi klippir þrjá jafn langa spotta sem eru að minnsta kosti fimm sentímetrum lengri en rörin (sjá mynd 1). Það er í lagi ef rörin eru styttri en þá verður *vefnaðurinn* ekki eins langur. Spottarnir mega einnig vera lengri og þá er hægt að vefa meira. En hafa verður í huga að skilja eftir nógu langan enda (5 cm) til þess að binda bandið saman og utan um úlnliðinn.
- Nemendur þræða einn spotta í gegnum hvert rör og binda spottana þrjá saman.
- Þá þarf að festa þann enda við eitthvað til dæmis líma á borð þannig að auðveldara sé að *vefa* (sjá mynd 2).
- Næst skal taka annan spotta sem má vera lengri en hinir og binda hann við rörið sem er lengst til vinstri (sjá mynd 2).

mynd 2

- Spottanum er nú *ofið* undir og yfir rörin fram og til baka (sjá mynd 3).
- Ef búið er að *vefa* utan um rörin er hægt að draga þau aðeins fram og halda áfram að *vefa*, það er að segja ef spottarnir sem eru inni í rörunum eru nógu langir.
- Þegar búið er að *vefa* eru rörin dregin varlega í burtu og spottinn sem verið var að *vefja* með bundinn við einn af þremur spottunum þannig að hann sjáist sem minnst.
- Næst eru spottarnir þrír bundnir saman upp við *vefinn* og svo bundnir utan um hönd nemandans (sjá mynd 4).

mynd 3

mynd 4

Ítarefni:

M.J. Barckney. (2011). Soda Straw Weaving. Sótt af <http://www.kid-art.com/htdoc/lesson9.html>

Rhonda. (2011, 23. júní). Make a drinkin straw weaving loom [bloggfærsla]. Sótt af <http://dollarstorecrafts.com/2011/06/make-a-drinking-straw-weaving-loom/>

4 Komdu og skoðaðu umhverfið

Bókin um *umhverfið* (Sigrún Helgadóttir, 2002a) er sérstaklega ætluð nemendum í 1. bekk. Þar er fjallað um umhverfið í víðu samhengi til þess að vekja áhuga nemenda á manngerðu og náttúrulegu umhverfi. Eitt markmið bókarinnar er að fá nemendur til þess að skoða sitt nánasta umhverfi, lífverur, form og fleira (Námsgagnastofnun, e.d.b). Í bókinni og kennsluleiðbeiningunum er markmiðum úr náttúrufræði, samfélagsfræði og landafræði fléttað saman og með þessu verkefni er textílmenntinni bætt við. Í kennsluleiðbeiningunum er bent á að hægt sé að nýta bókina í upphafi skólans fyrstu þrjú árin þar sem námsefnið tengist áfangamarkmiðum sem nemendur eiga að hafa náð í lok 4. bekkjar (Sigrún Helgadóttir, 2002b).

4.1 Furðuvera

Á blaðsíðu 6 í bókinni *Komdu og skoðaðu umhverfið* er fjallað um form. Í kennsluleiðbeiningunum felur eitt verkefnið í sér að nemendur athugi hvort þeir sjái form í umhverfinu (Sigrún Helgadóttir, 2002b). Í tengslum við þetta verkefni getur verið áhugavert að búa til furðuveru sem er í laginu eins og eitthvað af þeim formum sem þeir finna, setja á hana augu, nef, munn, fætur og fleira og sauma úr flís eða filt efni.

Kennari getur verið búinn að útbúa snið af formum fyrir nemendur í 1. bekk. Ef nemendur teikna snið sjálfir er heppilegt að nota blað í stærð A5 og þeir teikna formið þannig að það fylli út allt blaðið. Þannig verður sniðið og furðuveran hvorki of stór né of lítil.

Verkefnið hentar nemendum í 1. – 4. bekk.

Þetta verkefni hafði ég sjálf gert sem nemandi og einnig séð það í vettvangsnámi. Þarna læra nemendur hvernig á að vinna með snið, klippa efni, nota títuprjóna og ýmislegt fleira í tengslum við grunnformin sem er viðfangsefni bókarinnar.

Tengsl við grunnþætti í aðanámskrá grunnskóla

- Sköpun
  - Nemendur skapa sína eigin furðuveru.
- Sjálfbærni
  - Nemendur nota verðlaust efni til dæmis afgangsefnisbúta, tölur, perlur og fleira sem hefur fallið til í skólanum eða heima.
- Lýðræði og mannréttindi
  - Nemendur velja hvaða form þeir vinna með.
- Heilbrigði og velferð
  - Ánægja yfir því að hafa lokið verkefninu.
- Jafnrétti
  - Nemendur finna form sem þeir vinna með óháð hvað aðrir nemendur velja.
- Læsi
  - Nemendur koma auga á form í umhverfi sínu.

Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- farið eftir einföldu ferli, frá hugmynd til lokaafurðar,
- sniðið og saumað eigin furðuveru,
- sagt frá furðuverunni á einfaldan hátt,
- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,
- lagt mat á eigið verkefni, hvað er nemandi ánægður með og hvað hefði mátt gera öðruvísi,
- unnið úr nokkrum textílefnum eins og flís, filt og garni,
- farið eftir leiðbeiningum,
- teiknað sína hugmynd á einfaldan hátt,
- skreytt furðuveruna sína á einfaldan hátt til dæmis með útsaumi, tölum eða perlum.
- sagt frá mismunandi aðferðum sem tengjast textílmennt eins og vélsaumi, sníðagerð, handsaumi,
- notað hugtökin, sníð, saumför, rétta, ranga, tunguspor, þræðispor, flétta og snúa bönd,

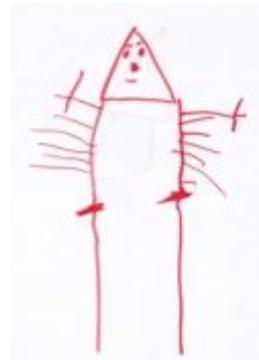
- notað ný og afgangsfni.

Gögn

- blöð og blýantar,
- skæri,
- nálar, títuprjónar eða nælur,
- efni sem ekki raknar upp til dæmis filt, flís eða þétt prjónuð efni,
- perlugarn eða annað fínt garn sem hentugt er að sauma með,
- perlur, tölur, pallíttur eða aðrir smáhlutir fyrir andlit,
- garn fyrir hendur, fætur og hár,
- tvinni eða lím til að festa andlitið,
- tróð eða annað til þess að fylla inn í furðuveruna.

Aðferð

- Nemendur teikna form sem þeir sjá í umhverfinu eða önnur sem þeir þekkja.
- Teikna á það augu, nef, hendur, fætur og fleira sem þeir vilja hafa á furðuverunni sinni (sjá mynd 1).
- Næst er að búa til *snið* í þeirri stærð sem furðuveran á að vera.
- Ef nemendur eiga að teikna *sniðið* sjálfir getur verið gott að hafa blöð í þeirri stærð sem furðuveran á að vera.
- Næst er að klippa *sniðið* út og leggja á tvöfalt efnið og passa að klippa ekki úr miðju efninu heldur leggja *sniðið* við brúnirnar til þess að reyna að nýta efnið sem best (sjá mynd 2). Ef á að hafa 1 cm í *saumför* þarf að leggja *sniðið* 1 cm frá brún efnisins.
- Fyrir nemendur í 1. bekk getur verið þægilegt að kennari sé búin að klippa niður nokkra efnisbúta sem þeir fá til þess að leggja *sniðið* sitt á, en þannig nýtist efnið ekki eins vel.
- Þegar búin er að leggja *sniðið* á efnið þarf að festa það með títuprjónum og klippa

mynd 1

mynd 2

meðfram *sniðinu* eða skilja eftir um 1 cm í *saumför*. Ef á að hafa 1 cm í *saumför* þarf að mæla frá *sniðinu* og út í efnið með málbandi eða faldmáta og merkja með fatakrít (sjá mynd 3).

mynd 3

mynd 4

- Ef sauma á andlit þarf að gera það á þessu stigi, áður en stykkinn tvö eru saumuð saman (sjá mynd 4). Þá þarf að sauma það á *réttuna*.
- Ef búa á til fætur, hendur, skott eða annað er það gert núna og þær svo festar með títuprjóni eða nælu við rönguna á annað stykkið. Skemmtilegt getur verið að *flétta* eða *snúa* bönd (leiðbeiningar fyrir snúin bönd fyrir neðan) til þess að nota fyrir hendur og fætur (sjá mynd 5).
- Næst eru stykkinn tvö saumuð saman. Stykkinn eru þá lögð saman á *röngunni*. Hægt er að sauma saman með *tunguspori* eða *þræðispori* (sjá myndir að neðan). Muna þarf að skilja eftir gat til þess að troða inn í furðuveruna (sjá mynd 6).
- Þegar búið er að troða inn í þarf að loka fyrir gatið með sama *saumspori* og notað var í upphafi (sjá mynd 7).

mynd 5

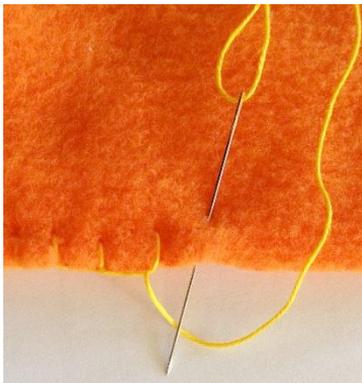
mynd 6

Snúrur - snúin bönd

- Til þess að búa til *snúru* (*snúíð* band) er band klippt og haft tvöfalt lengra en það á að vera eftir snúninginn. Annar endi bandsins er festur við eitthvað, til dæmis borð eða annað sem heldur honum alveg föstum. Nemandinn snýr svo hinum endanum alltaf í sömu átt.
- Til þess að athuga hvort búið sé að snúa nóg eru endarnir lagðir saman og ef bandið snýst saman eins og nemandi vill er það tilbúið.
- Þá þarf að hnýta endana saman svo snúningurinn haldist.
- Einnig geta tveir nemendur snúíð saman og þá halda þeir í endana og snúa í sitthvora áttina. Svo er hægt að leika sér með fleiri en eitt band og mismunandi lit.

mynd 7

tunguspor

þræðispor

Ítarefni:

Alma Björg Ástþórsdóttir hefur meðal annars saumað skrímslapúða og brúður. Það gæti verið áhugavert að skoða verk hennar og þannig geta nemendur jafnvel fengið hugmyndir fyrir sína furðuveru. Á þessari vefsíðu má sjá skrímslaverk hennar <http://www.kozywool.com/icelandic-wool-monsters.html>

Á vefsíðum má finna ýmsar leiðbeiningar við gerð snúra.

Leitarorð: Twisted cord og snúra.

Fríður Ólafsdóttir. (2012). *Saumleikur og sköpunargleði: textílar og litir og form*. [Reykjavík]: Höfundur.

Fríður Ólafsdóttir (þýddi). (2013). *Textílhönnun 1*. [Reykjavík]: Höfundur.

Gordon, M., Harding, S. og Vance, E. (2013). *Stóra Handavinnubókin* (Ingveldur Róbertsdóttir, María Þorgeirsdóttir og Sigrún Hermannsdóttir (þýddu). Reykjavík: Vaka- Helgafell (frumútgáfa 2010).

Kozy by Alma. (e.d.). Icelandic Wool Monsters. Sótt af <http://www.kozywool.com/icelandic-wool-monsters.html>

4.2 Þæfð blóm og skordýr

Í kennsluleiðbeiningunum er bent á að fróðlegt geti verið að skoða skordýr eða gróður í umhverfi okkar (Sigrún Helgadóttir, 2002b). Þar sem nemendur eru að læra um náttúruna og umhverfið í bókinni *Komdu og skoðaðu umhverfið* (Sigrún Helgadóttir, 2002a) er tilvalið að nota efnivið úr náttúrunni eins og ull, greinar eða laufblöð. Þá er hægt að ræða um mengun, skaðleg og óskaðleg efni og mikilvægi þess að nýta efni úr eigin umhverfi. Kennari getur ákveðið hvort nemendur búi til skordýr eða blóm sem þeir þekkja eða afli sér upplýsinga um eitthvað ákveðið dýr eða gróður sem þeir þekkja ekki og búi það til úr ullinni.

Ég er mjög hrifin af því að vinna með ull, sérstaklega íslenska ull. Það er hægt að nota hana til að gera svo margt skemmtilegt og auðvelt að vinna með hana. Mig langaði að nota nokkrar aðferðir við þæfingu og ein þeirra er að þæfa kúlu, sem mér fannst passa vel við viðfangsefni bókarinnar.

Tengsl við grunnþætti í aðanámsskrá grunnskóla

- Sköpun
  - Skapa sitt eigið dýr og koma með hugmyndir um hvernig þeir vilja útfæra það.
  - velja liti í blómið sitt.
- Sjálfbærni
  - Íslensk ull notuð.
- Lýðræði og mannréttindi
  - Nota íslenskan efnivið þar sem farið er eftir ströngu gæðaeftirliti varðandi framleiðslu.
- Heilbrigði og velferð
  - Nota íslenskan efnivið þar sem farið er eftir ströngu gæðaeftirliti varðandi framleiðslu.
- Jafnrétti
  - Nemendur fá að vinna á sínum forsendum og gera blómið eða skordýrið að sínu.
- Læsi
  - Nemendur fara eftir leiðbeiningum, skriflegum og/eða munnlegum við að læra nýja aðferð.

Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- farið eftir einföldu ferli frá hugmynd til afurðar,
- nýtt tækni og aðferð, sem notuð er við verkefnið, sjálfstætt og í öðrum verkefnum,
- fjallað um þætti verkefnisins sem tengjast umhverfi og menningu, til dæmis sagt frá ullinni, hvaðan hún kemur og jafnvel hvernig hún er unnin,
- sagt frá verkefninu sínu og aðferðinni á einfaldan hátt,
- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,
- lagt mat á eigið verk, hvað er nemandi ánægður með og hvað hefði mátt gera öðruvísi,
- farið eftir einföldum leiðbeiningum,
- skreytt þæfða stykkið sitt,
- gert grein fyrir þæfingu sem er ákveðin aðferð við handverk,
- notað hugtök sem tengjast verkefninu eins og að þæfa og ullarkemba,
- sagt frá ullinni og unnið með hana á einfaldan hátt.

Gögn

- ull,
- vatn,
- sápa,
- handklæði,
- skæri eða hnífar,
- grillpinnar,
- vír, pípuhreinsarar, tvinni eða annað efni fyrir skraut.

Aðferð - þæfing

- Til þess að *þæfa* skordýr/kúlu skal byrja á því að taka smá ull (sjá mynd 1) og hnoða henni nokkurn veginn í kúlu.
- Bleytið kúluna varlega með sápuvatni

mynd 1

og rúllið henni varlega í lófanum. Ef á að hafa kúluna marglita þarf að blanda litunum saman þegar ullin er þurr en ef á að hafa kúluna lagskipta (sjá mynd 3) þá getur verið ágætt að bleyta ullina aðeins áður en næsti litur er settur ofan á (sjá mynd 2).

- Svo skal byrja að þæfa.
- Til að byrja með þarf að þæfa varlega en eftir því sem ullin hefur þófnast má rúlla kúlunni aðeins fastar. Kúlan er tilbúin þegar hún er orðin þétt og hörð og ekki er hægt að toga ullina utan af.
- Þá þarf að skola sápunu vel úr og láta þorna.

mynd 2

Blóm

- Þegar kúlan hefur þornað skal klippa eða skera í kross í kúluna og þannig sjást litirnir inni í (sjá mynd 3).
- Svo er hægt að setja stilk til dæmis með grillpinna, skreyta með laufblöðum eða öðru sem nemendum og kennurum dettur í hug.

mynd 3

Skordýr

- Þegar kúlan hefur þornað er hægt að skreyta skordýrið. Það er hægt að þæfa vængi, fætur eða annað, stinga vír í kúluna, festa pípuhreinsara, þræða spotta í skordýrið eða skreyta með öðrum aðferðum sem nemendum eða kennurum dettur í hug (sjá mynd 4).

mynd 4

Ítarefni:

Á vefsíðum má finna ýmsar leiðbeiningar og hugmyndir að þæfðum verkefnum.

Leitarorð: felted wool eða felt wool.

Júlíana Þorvaldsdóttir og Þórunn Eiríksdóttir. (2008). Ullarþóf. Sótt af http://vefir.nams.is/textilmennt/pdf/ull_og_floki.pdf

Tvedt, T og Sliper, N.T. (2008). *Spennandi þæfing* (Anna Sæmundsdóttir þýddi). Reykjavík: Edda útgáfa.

Nissen, A og Nielsen, J. V. (2009). *Glad Filt*. [Risskov]: Klematis.

5 Komdu og skoðaðu hafið

Komdu og skoðaðu hafið fjallar um lífríki hafsins og samskipti manna og hafsins og er ætluð 2. og 3. bekk (Sólrún Harðardóttir, 2005). Í bókinni er farið yfir það hvernig fólk fór að nýta sjávarafurðir og hvernig vinnubrögð og bátar hafa þróast, frá litlum árabátum yfir í stóra togara og hvernig þorp byggðust upp í kringum sjóinn.

5.1 Þæfð mynd

Í bókinni er meðal annars fjallað um hafið, fjörur og lífverur sem búa í og við sjóinn. Hér munu nemendur búa til þæfða mynd af hafinu og líffverum sem tengjast því. Kennari getur einnig nýtt sér hugtök eða vettvangsferðir og sett nemendum frekari fyrirmæli um hvað eigi að vera á myndinni. Ef farið er í vettvangsferðir geta umræður um hana orðið uppspretta hugmynda en kennari getur einnig vakið áhuga á hafinu og lífinu þar með því að sýna nemendum myndefni sem getur orðið kveikja að hugmyndum um hvað eigi að vera á myndinni. Þó þarf að hafa í huga að nemendur fái að nota sköpunargleði sína og fái ekki of ströng fyrirmæli.

Þetta verkefni er ekki bundið þessari bók heldur er hægt að nota það í nánast hvaða viðfangsefni sem er.

Til eru nokkrar aðferðir við það að þæfa flata mynd. Hér er ein þar sem ullin er þæfð í poka með rennilás og því er aðferðin nokkuð snyrtileg í framkvæmd. Það er að vatnið og sápan sem notuð er við þæfinguna er að mestu lokað inni í pokanum og því verður ekki allt rennandi blautt í skólastofunni.

Þessa aðferð sá ég í vettvangsnámi. Þar unnu nemendur í skólastofunni sinni og því fannst mér hugmyndin með pokana mjög sniðug þar sem lítið sem ekkert sallaðist á borðin. Það fannst mér henta mjög vel fyrir þetta verkefni þar sem gert er ráð fyrir að vinna það í umsjónarstofum nemenda sem eru mikið notaðar og oft ekki mikill tími til að þrifa eftir vinnuna.

Tengsl við grunnþætti í aðanámsskrá grunnskóla 2013

- Sköpun
  - Skapa sína eigin mynd.
  - Búa til mynd með textílaðferðum.
- Sjálfbærni
  - Nota íslenska ull.
- Lýðræði og mannréttindi
  - Nota íslenskan efnivið þar sem farið eftir ströngu gæðaeftirliti varðandi framleiðslu.
- Heilbrigði og velferð
  - Nota íslenskan efnivið þar sem farið eftir ströngu gæðaeftirliti varðandi framleiðslu.
- Jafnrétti
  - Nemendur fá að vinna á sínum forsendum og gera sína mynd út frá hugmyndum sínum um hafið.
- Læsi
  - Nemendur verða læsir á það sem býr í hafinu og hvað það gefur okkur.
  - Nemendur fara eftir leiðbeiningum, munnlegum og skýringarmyndum við að læra nýja aðferð.

Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- unnið eftir einföldu ferli allt frá skissu til lokaafurðar,
- tjáð sig á einfaldan hátt um myndina sína,
- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,
- lagt mat á verkefni sitt til dæmis sagt hvað gekk vel og hvað hefði getað gengið betur,
- lært einfalda aðferð við þæfingu,
- farið eftir leiðbeiningum kennara,
- sýnt hugmyndir sínar með skissu ,
- notað hugtök sem tengjast verkefninu eins og að þæfa og ullarlag,
- sagt frá ullinni, íslensku hráefni og unnið með það.

Gögn

- blöð,
- blýantar og litir,
- ull í nokkrum litum,
- plastpokar með rennilás, í sömu stærð og myndin á að vera,
- flöskur með vatni og sápu,
- handklæði.

Aðferð – þæfing

- Nemendur skissa upp og jafnvel lita myndina á blað (sjá mynd 1). Gott er að hafa blaðið í þeirri stærð sem myndin á að vera. Kennari þarf að benda nemendum á að hafa ekki mikið af smáatriðum í myndinni sinni því erfitt getur verið að þæfa smáatriði svo þau sjáist almennilega.

mynd 1

- Kennari getur verið búinn að útbúa einlitt *undirlag* úr ull í þeirri stærð sem myndin á að vera (sjá mynd 2) þar sem það getur verið flókið fyrir nemendur að gera það sjálfir.
- *Undirlagið* þarf að leggja sitt á hvað, fyrsta *ullarlag* er lagt hlið við hlið og endarnir látnir snúa í sömu átt, til hliðar, næst er lagt ofan á en þá þurfa endarnir að snúa niður. Þetta er gert

mynd 2

tvisvar til þrisvar eftir því hvað myndin á að vera þykk. Hafa þarf í huga að ullin sé lögð jafnt svo ekki sjáist í gegn.

- Þegar nemendur eru búnir með skissuna fá þeir *ullarundirlagið* og „teikna“ með ull á undirlagið (sjá mynd 3). Nemendur verða að passa að hafa ullina ekki of þykka.
- Þegar nemendur eru búnir að „teikna“ með *ullinni* á *undirlagið* þarf að færa það inn í pokann. Þá er gott að fá hjálp frá kennaranum.
- Þegar myndin er komin inn í pokann þarf að athuga hvort eitthvað hafi færst til og laga það ef svo er (sjá mynd 4).
- Til þess að þæfa þarf að hafa vatn og sápu. Kennari getur verið búinn að blanda vatni og sápu saman í flösku og stinga gat á flöskutappann svo auðvelt sé að sprauta úr flöskunni eða nota flösku með stút sem hægt er að loka.
- Næst er vatninu og sápunni sprautað á ullina í pokanum.
- Þegar ullin er passlega blaut er pokanum lokað og nemendur nudda pokann varlega.
- Það getur verið gott að setja smá vatn ofan á pokann eða að bleyta hendurnar svo auðveldara sé að nudda pokann (sjá mynd 5).
- Búið er að þæfa myndina þegar hún hefur minnkað aðeins og ullin er orðin föst við *ullarundirlagið* (sjá mynd 6).

mynd 3

mynd 4

mynd 5

mynd 6

Ítarefni:

Áhugavert gæti verið að skoða þæfðar myndir eftir Ali Scott en þær má finna á þessum tengli: <http://www.aliscottfeltartist.co.uk/home-news.html>
Á vefsíðum má finna ýmsar leiðbeiningar og hugmyndir að þæfðum verkefnum.

Leitarorð: Felt wool, felted wool.

Ali Scott. (2014). Ali Scott: Felt Artist. Sótt af <http://www.aliscottfeltartist.co.uk/home-news.html>

Júlíana Þorvaldsdóttir og Þórunn Eiríksdóttir. (2008). Ullarþóf. Sótt af http://vefir.nams.is/textilmennt/pdf/ull_og_floki.pdf

Tvedt, T og Sliper, N.T. (2008). *Spennandi þæfing* (Anna Sæmundsdóttir þýddi). Reykjavík: Edda útgáfa.

5.2 Vefnaður

Þar sem fjallað er um lífverur og fleira sem býr í og við sjóinn er tilvalið að nemendur fái að vefa mynd af einhverju sem tengist sjónum. Kennarar geta auðvitað þrengt verkefnið þannig að nemendur vinna aðeins með ákveðið fyrirbæri til dæmis fiska eða sjávargróður. Þá þarf að hafa í huga að setja ekki of ströng fyrirmæli svo nemendur fái að njóta þess að skapa.

Mér fannst nauðsynlegt að hafa vefnað með í verkefnasafninu. Vefnaður þarf ekki að vera svo flókinn og auk þess er einfalt að búa til spjald fyrir nemendur til þess að nota. Þannig er einnig verið að nýta verðlaust efni í verkefni sem tengist námsefninu en nemendur þjálfa einnig fínhyringar, læra aðferðina og skapa og búa til eitthvað út frá sínum hugmyndum.

Tengsl við grunnþætti í aðanámskrá grunnskóla

- Sköpun
  - Nemendur skapa sína eigin mynd.
  - Nemendur velja liti og garn í verkefnið sitt.
- Sjálfbærni
  - Nemendur nota afgangsgarn.
  - Nemendur nota verðlaust efni eins og pappaspjald.
- Lýðræði og mannréttindi
- Heilbrigði og velferð
  - Ánægja yfir því að hafa lokið verkefni.
- Jafnrétti
  - Myndir nemenda verða ólíkar.
- Læsi
  - Nemendur fara eftir munnlegum leiðbeiningum og skýringarmyndum og læra nýja aðferð.

Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- nýtt sér aðferðina vefnað þannig að hann geti ofið sjálfstætt seinna,
- sagt frá verkefni sínu, til dæmis hvað er á myndinni,
- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,

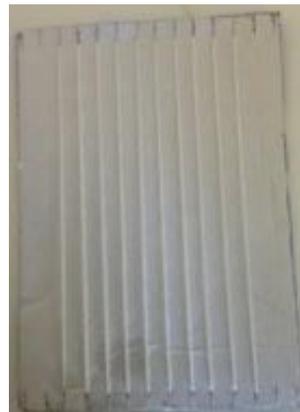
- lagt mat á verkefni sitt, sagt hvernig gekk að vinna það og hvað hefði mátt gera öðruvísi,
- notað vefnaðarnál,
- farið eftir einföldum leiðbeiningum kennarans,
- teiknað sínar hugmyndir á einfaldan hátt,
- skreytt vefnaðinn sinn á einfaldan hátt, til dæmis með perlum og öðrum smáhlutum,
- sagt frá aðferð við vefnað og notað hugtökin að vefa, ranga, rétta og þekkt muninn á uppistöðuþræði og ívafi,
- notað ný og endurunnin efni ásamt því að nota verðlaust efni eins og pappa.

Gögn

- vefstólar eða vefspjöld,
- blöð og blýantar,
- garn. Hægt er að nota hvaða garn sem er og jafnvel bara skemmtilegt ef garnið er mismunandi og misgróft,
- nálar fyrir vefnað,
- perlur, pallíettur og aðrir smáhlutir sem nota má til skreytingar,
- skæri.

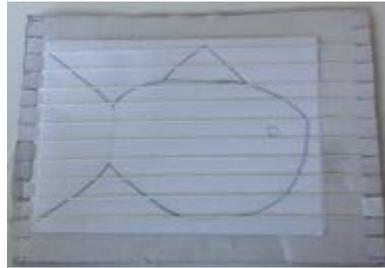
Aðferð - vefnaður

- Ef kennarar hafa aðgang að litlum vefgrindum er upplagt að nota þær. Ef ekki þá er einfalt að búa til vefspjald úr þykkum pappa til dæmis bylgjupappa, þykkum kartonpappa eða plastbakka.
- Þá þarf að mæla svo verði jafnt á milli og skera upp í spjaldið til þess að geta sett *uppistöðuþræðina* í.
- *Uppistöðuþræðir* eru svo settir upp í raufirnar og endarnir bundnir saman á *röngunni*.
- Mikilvægt er að nota sterkan *uppistöðuþræð*, til dæmis bómullargarn, svo ekki sé hætt á að hann slitni við *vefnaðinn*.

mynd 1

- Pappinn eða plastið getur auðveldlega bognað og brotnað og þá slaknar á *uppistöðupráðunum* sem má ekki gerast svo fara þarf varlega við *vefnaðinn*.
- Það getur verið gott að láta nemendur teikna upp myndina sína á blað sem passar undir *uppistöðupræðina*, þá geta þeir ofið eftir henni (sjá mynd 2).
- Næst er að þræða vefnaðarnálina og byrja að *vefa*, undir og yfir *uppistöðupræðina*, til skiptist. Ágætt er að ganga jafnóðum frá endunum með því að stinga þeim meðfram *uppistöðupráðunum* en þannig að þeir fari á milli garnsins sem búið er að vefa með og sjáist því ekki.
- Ef tveir litir eiga að vera hlið við hlið á breiddinni er best að klára annan litinn og vefa hinn eftir á (sjá mynd 3).

mynd 2

mynd 3

- Þegar búið er að vefa eru *uppistöðupræðirnir* klipptir á bakhlið spjaldsins (sjá mynd 4) og tveir og tveir þræðir bundnir saman (sjá mynd 5).
- Svo er gott að stytta þræðina en passa að nemendur klippi þá ekki of nálægt hnútunum því þá raknar allt upp.

mynd 4

mynd 5

Svo er skemmtilegt að skreyta vefnaðinn með pallíettum, perlum eða útsaum. Perlunar er hægt að þræða upp á bandið sem verið er að vefa með og staðsetja perluna á þann stað sem hún á að vera og halda áfram að vefa.

mynd 6

Ítarefni:

Á vefsíðum má finna ýmsar leiðbeiningar og aðferðir við vefnað.

Leitarorð: Weaving loom.

Áhugavert gæti verið að skoða vefnað Hildar Hákonardóttur en verkið „Fiskikonurnar“ má sjá á þessum tengli:
<http://www.umm.is/UMMIS/Listamenn/Listamadur/343>

UMM. (e.d.). Hildur Hákonardóttir. Sótt af
<http://www.umm.is/UMMIS/Listamenn/Listamadur/343>

6 Komdu og skoðaðu landnámið

Komdu og skoðaðu landnámið er fyrir 3. – 4. bekk. Þar er fjallað um landnámið og hvernig plöntur og dýr komu til Íslands með því fólki sem settist hér að. Sagt er frá nokkrum landnámsmönnum á Íslandi og fjallað um þær breytingar sem hafa átt sér stað á náttúru landsins (Jóhanna Karlsdóttir og Sigrún Helgadóttir, 2003a).

6.1 Dúskadýr

Sumir landnámsmenn tóku grasbíta eins og kýr, hesta, kindur, geitur, svín og hænur með sér til landsins. Í þessu verkefni læra nemendur að búa til dúsk til að nota sem dýr landnámsmannanna í tengslum við önnur viðfangsefni sem þeir vinna um landnámsmennina.

Bókinni fylgja ýmsar kennsluhugmyndir og er meðal annars lagt til að nota söguaðferð eða þemavinnu. Lagt er til að nemendur velji sér landnámsmann, skrifi um hann og geri eftirmynd af honum í formi dúkkulísu. Hún er svo fest á sameiginlega klippimynd bekkjarins þar sem þeir skapa umhverfi landnámsmanna (Jóhanna Karlsdóttir og Sigrún Helgadóttir, 2003b). Hér er haldið áfram með það verkefni og nemendur búa til dýr fyrir landnámsmennina.

Þegar ég lærði að búa til dúska var ég óstöðvandi og framleiddi fjöldann allan af furðuverum. Mér fannst því heppilegt að nota þessa aðferð við að búa til dýr landnámsmanna og jafnframt læra nemendur að búa til dúska sem eru einnig notaðir sem skraut á handverk svo sem þrjónaðar flíkur. Verkefnið var prófað með nokkrum nemendum í 4. bekk. Þeir voru að vinna þemaverkefni með landnámið þar sem þeir bjuggu til skip, landnámsmenn og dýr sem landnámsmennirnir tóku með sér til Íslands. Nemendur bjuggu því til dúskadýr í skipin sín.

Tengsl við grunnþætti í aðanámsskrá grunnskóla

- Sköpun
  - Nemendur skapa sitt eigið dýr með því að velja stærð á dúskinum, garn og festa á það augu, fætur og fleira.
- Sjálfbærni
  - Notað er verðlaust og afgangsefni.

- Lýðræði og mannréttindi
  - Nemendur velja hvaða dýr þeir gera og byggja val sitt á þekkingu um dýr sem landnámsmenn tóku með sér.
- Heilbrigði og velferð
  - Ánægja yfir því að hafa lokið verkefni.
- Jafnrétti
  - Nemendur vinna á eigin forsendum.
  - Dýr nemenda verða ólík og þeir læra að bera virðingu fyrir fjölbreyttu útliti.
- Læsi
  - Nemendur fara eftir leiðbeiningum, munnlegum, skriflegum og skýringarmyndum við að læra nýja textílaðferð.

Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- búið til dúsk og nýtt aðferðina við önnur verkefni,
- sagt frá dúskadýrinu sínu og aðferðinni við að búa það til,
- gengið frá eftir sig í lok tímans eða verkefnis,
- lagt mat á vinnu sína með því að segja hvernig gekk að búa dýrið til og hvað hefði mátt gera betur eða öðruvísi,
- nýtt einfalda aðferð við gerð dúska og beitt þeim áhöldum sem þarf,
- farið eftir einföldum leiðbeiningum munnlegum, skriflegum og með skýringarmyndum,
- skreytt dúskadýrið sitt á einfaldan hátt eftir eigin hugmyndum,
- notað hugtök sem tengjast verkefninu eins og að vefja.

Gögn

- pappi, til dæmis úr morgunkornspakka,
- hringfarar,
- skæri,
- garn. Hægt að nota hvaða garn sem er en því grófara garn sem er notað því fljótari eru nemendur að fylla í gatið,
- nálar,

- pappír, augu, perlur, vír, rör, fjaðrir og fleira fyrir fætur og andlit,
- lím.

Aðferð – dúskagerð

- Kennarar eða nemendur búa tvær skífur með opi í miðjunni í þeirri stærð sem dýrið á að vera.
- Inni í skífunni þarf að vera hringlaga op. Stærð opsins ræðst af því hve þéttur dúskurinn á að vera. Því minna op, því gisnari verður dúskurinn og að sama skapi því stærra sem opið er því þéttari verður dúskurinn.
- Skífurnar eru lagðar saman og garninu vafið jafnt utan um hringinn og inn í opið þangað til fyllt hefur verið upp í opið í miðjunni (sjá myndir 1 og 2).

mynd 1

mynd 2

- Næst þarf að klippa 1 - 2 metra af garni og byrja að *vefja*. Best er að byrja á því að *vefja* yfir endann á garninu svo ekki rakni upp.
- Þegar spottinn er búinn er gott að fela endann undir vafningnum svo ekki *rakni* upp.
- Til þess að vera fljótari að fylla upp í opið er hægt að hafa garnið tvöfalt.
- Þegar opið er orðið lítið er gott að nota nál til þess að koma garninu í gegn (sjá mynd 3).

mynd 3

- Þegar búið er að fylla í opið þarf að klippa til að ná skífunum út.
- Þá er klippt við ytri brún hringsins. Skærunum er komið á milli skífanna tveggja og klippt þannig allann hringinn (sjá mynd 4).
- Næst skal klippa spotta og binda saman, nokkuð fast, á milli skífanna og taka þær burtu (sjá mynd 5).
- Svo þarf að snyrta dúskinn og festa á hann fætur, andlit og fleira.

mynd 4

- Þar sem erfitt getur verið að sauma á dúskinn er hægt að líma með textíllími á hann.

Ítarefni:

DROPS Ýmsar aðferðir - myndbönd (1982 - 2014). Dúskur. Sótt af <http://www.garnstudio.com/lang/is/video.php?id=95>

7 Komdu og skoðaðu íslenska þjóðhætti

Bókin er sérstaklega ætluð nemendum í 3. og 4. bekk. Í bókinni *Komdu og skoðaðu íslenska þjóðhætti* er fjallað um líf og störf fólks á Íslandi fyrir á tímum, gömlu mánuðina og þau verk sem fólk þurfti að vinna í hverjum mánuði (Sigrún Helgadóttir og Sólrún Harðardóttir, 2009).

7.1 Ullarverkefni og frjáls útsaumur

Ullin hefur líklega verið fólkinu lífsnauðsynleg áður fyrir og í bókinni eru nemendur fræddir um ferli ullarinnar frá því að hún var á sauðfénu þar til hún varð að flíkkum. Í bókinni er einnig sagt frá heiti mánaðanna sem notuð voru á Íslandi áður fyrir og þau störf sem allt heimilisfólkið þurfti að vinna yfir árið. Nemendur velja sér því einn mánuð eða árstíð og búa til mynd sem tengist henni. Þar sem ullin kemur oft fyrir í bókinni er sterkt að nýta hana í þetta verkefni. Í kennsluleiðbeiningunum er eitt verkefni þannig að lagt er til að nemendur þæfi ullarmyndverk (Gunnhildur Óskarsdóttir, Ragnheiður Hermannsdóttir og Sigrún Helgadóttir, 2008). Hér verður því haldið áfram með þá hugmynd og þæft flatt stykki sem bakgrunnur og nemendur sauma svo mynd sem tengist ákveðinni árstíð eða mánuði á þæfða stykkið.

Nokkrar aðferðir eru til við að þæfa flatt stykki. Einföld leið er að leggja ullina eins og hún á að vera og setja hana svo inn í poka með rennilás, og sprauta vatninu og sápunni inn í pokann og loka fyrir. Sú aðferð verður notuð hér enda er hún tilvalin til þess að vinna með nemendum í skólastofunni þar sem nemendur geta auðveldlega þæft við borðið sitt.

Í frjálsum útsaumi eru ekki ákveðnir reitir sem nemendur þurfa að fara eftir og geta sporin verið mislöng og af ólíkri gerð. Þæft ullarstykki er heppilegur grunnur fyrir frjálsan útsaum þar sem auðvelt er að koma nálinni í gegnum hana hvar sem er. Í frjálsum útsaumi fá nemendur að teikna með nálinni en þó getur verið gott að þeir hafi einhverja grunnþekkingu í útsaumi.

Í kennaranáminu lærði ég fyrst frjálsan útsaum. Mér þótti erfitt að sauma óregluleg spor þegar ég hafði fyrst lært að sauma útsaum eftir ákveðnum reglum eins og til dæmis krosssaum. Þegar ég náði loksins tökum á þessu fannst mér þetta mjög gaman og ég gat saumað hvað sem var. Mér finnst því mikilvægt að kenna nemendum þessa aðferð snemma og þannig sýna þeim að þó að við lærum ákveðnar aðferðir við útsaum þá er líka hægt

að nota tæknina til að hanna verk eftir eigin hugmyndum. Þannig fá nemendur tækifæri til sköpunar og þó að einhver segi okkur að ákveðnir hlutir eða aðferðir séu notaðar á ákveðinn hátt þá megum við breyta til.

Hægt er að sauma á hvaða efni sem er, það er að segja ef nálin kemst í gegn, en ástæðan fyrir því að ég valdi ullina hér er til þess að tengja verkefnið enn meira viðfangsefni bókarinnar sem er íslenskir þjóðhættir. En eins og fyrr segir var ullin mikilvægur þáttur í lífi Íslendinga áður fyrr.

Tengsl við grunnþætti í aðanámsskrá grunnskóla

- Sköpun
  - Nemendur teikna og útfæra eigin mynd.
  - Þeir sauma frjálstan útsaum.
- Sjálfbærni
  - Nemendur nota íslenska ull.
- Lýðræði og mannréttindi
  - Nemendur bera virðingu fyrir myndum samnemenda sinna.
- Heilbrigði og velferð
  - Notaður er íslenskur efniviður sem er framleiddur og unninn á Íslandi.
- Jafnrétti
  - Nemendur vinna á eigin forsendum.
- Læsi
  - Nemendur fara eftir leiðbeiningum, munnlegum, skriflegum og skýringarmyndum við að læra nýja textílaðferð.

Hæfniviðið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- unnið eftir einföldu ferli frá hugmynd til afurðar, með því að skissa upp hugmyndina sína og vinna nokkurn veginn eftir henni,
- nýtt aðferð við þæfingu og frjálstan útsaum í öðrum verkefnum,
- tjáð sig á einfaldan hátt um sitt verkefni,
- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,

- lagt mat á eigið verkefni og sagt frá því hvernig gekk að vinna það, hvað gekk vel og hvað hefði mátt gera öðruvísi,
- notað aðferðirnar þæfingu og frjálsan útsaum og áhöld sem tengjast aðferðunum eins og nálar,
- unnið úr ull og saumað með útsaumsgarni,
- farið eftir einföldum leiðbeiningum kennara um aðferð við þæfingu og frjálsan útsaum,
- sýnt hugmyndir sínar með skissu,
- skreytt þæfðu myndina sína á einfaldan hátt með frjálsum útsaumi og öðru eins og perlum,
- gert grein fyrir mismunandi handverki, þæfingu og útsaumi og notað hugtök sem tengjast greininni eins og til dæmis að þæfa, útsaumur, krosssaumur, tunguspor, að þræða nál,
- sagt frá íslenskri ull og unnið með hana á einfaldan hátt.

Gögn

- blöð og blýantar,
- ull,
- plastpokar með rennilás. Í sömu stærð og myndin á að vera,
- sápa,
- vatn,
- handklæði eða tuskur,
- nálar,
- útsaumsgarn,
- skæri,
- tölur, perlur og ýmsir aðrir hlutir til að sauma á ullarstykkið.

Aðferð – þæfing og frjáls útsaumur

- Nemendur byrja á því að skissa upp þá mynd sem þeir ætla að búa til (sjá mynd 1).
- Næst er að *þæfa* bakgrunn myndarinnar. Ullina þarf að leggja sitt á hvað, fyrsta ullarlagið er lagt hlið við hlið og endarnir látnir snúa í sömu átt,

mynd 1

til hliðar, og næst er lagt ofan á en þá þurfa endarnir að snúa upp og niður. Þetta er gert tvisvar til þrisvar eftir því hvað myndin á að vera þykk. Hafa þarf í huga að ullin sé lögð jafnt svo ekki sjáist í gegn og leggja hana í þá stærð sem myndin á að vera (mynd 2).

- Þegar búið er að leggja myndina er hún sett í poka með rennilás (sjá mynd 3). Gæta þarf þess að eitthvað gæti hafa færst til á myndinni, því skal laga það áður en haldið er lengra.
- Næst er sápu vatni sprautað í pokann, nánast allt loft tæmt úr pokanum og lokað fyrir.
- Næst er höndunum nuddað ofan á pokanum, það getur verið gott að hafa hendurnar blautar svo þær renni betur á pokanum.
- Þegar myndin hefur skroppið aðeins saman og ullin tollir saman er búið að *þæfa* myndina (sjá mynd 4).
- Næst er því að skola sápunu úr myndinni og leyfa henni að þorna.
- Þegar myndin er þurr er saumað í hana.
- Hafið nálina ekki of grófa því þá geta komið stór göt í ullina.
- Nemendur sauma svo þau *útssaumsspor* sem þeir vilja í myndina sína.
- Einnig er hægt að klippa bút úr öðru efni, taka óþefða ull, pallíettur, tölur eða annað og sauma ofan á myndina.

mynd 2

mynd 3

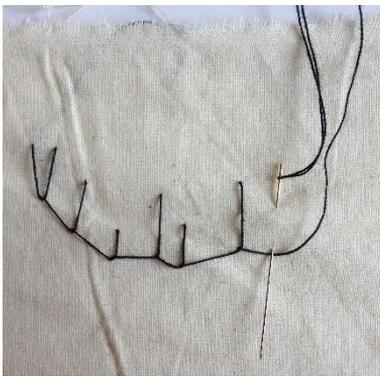
mynd 4

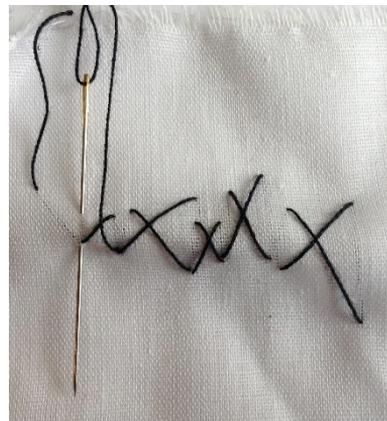
mynd 5

Frjáls útsaumur

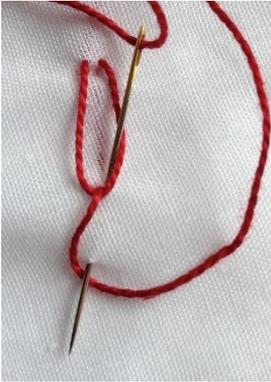
Við frjálsan útsaum er hægt að nota hefðbundin spor sem saumuð eru misstór eða jafnvel önnur spor sem nemendur finna upp sjálfir.

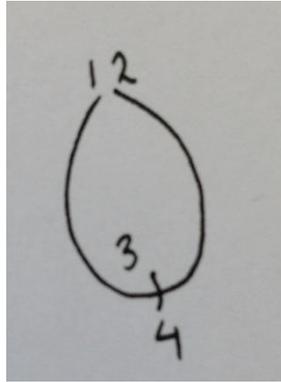
Tunguspor

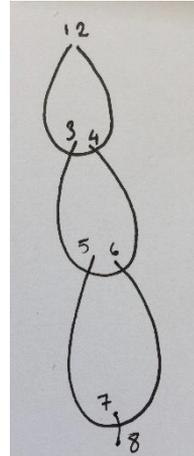
Krosssaumur

Lykkjuspor

Lykkjuspor

**Lykkjuspor -
keðja**

Lykkjuspor:

Nálinni er stungið upp frá röngu á oddatölum 1, 3, 5, 7 og niður frá réttu á slétttölum; 2, 4, 6, 8.

Ítarefni:

Í tengslum við viðfangsefni bókarinnar getur verið fróðlegt fyrir nemendur að fara á safn og sjá hvernig ullin var unnin áður.

Áhugavert gæti verið að skoða útsaumsverk William Morris en þau má finna á þessum tengli: <http://www.wmgallery.org.uk/collection/browse-the-collection/object-type/textiles> eða verk Liz Maidment en þau má finna á þessum tengli: <http://www.lizembroidery.com/english.html>

Betty Barnden. (2003). *The Embroidery stitch bible*. Tunbridge Wells: Search Press.

Elsa. E. Guðjónsson. (2003). *Íslenskur útsaumur.*: Kópavogi: Höfundur.

Fríður Ólafsdóttir (þýddi). (2013). *Textílhönnun 1*. [Reykjavík]: Höfundur.

Gordon, M., Harding, S. og Vance, E. (2013). *Stóra Handavinnubókin* (Ingveldur Róbertsdóttir, María Þorgeirsdóttir og Sigrún Hermannsdóttir (þýddu). Reykjavík: Vaka- Helgafell (frumútgáfa 2010).

- Júlfana Þorvaldsdóttir og Þórunn Eiríksdóttir. (2008). Ullarþóf. Sótt af http://vefir.nams.is/textilmennt/pdf/ull_og_floki.pdf
- Liz Maidment. (2012). Gallery. Sótt af <http://www.lizembroidery.com/gallery.html>
- Tvedt, T og Sliper, N.T. (2008). *Spennandi þæfing* (Anna Sæmundsdóttir þýddi). Reykjavík: Edda útgáfa.
- William Morris Gallery. (e.d.). Collection. Sótt af <http://www.wmgallery.org.uk/collection/browse-the-collection/object-type/textiles>

8 Komdu og skoðaðu eldhúsið

Komdu og skoðaðu eldhúsið er fyrir nemendur í 3. og 4. bekk. Í bókinni er lögð áhersla á viðfangsefni sem tengjast áhöldum og hráefnum í eldhúsinu. Nemendum er gerð grein fyrir blöndun algengra efna og eiginleikar þeirra eru skoðaðir (Gunnhildur Óskarsdóttir og Ragnheiður Hermannsdóttir, 2003a). Mörgum börnum finnst gaman að vinna í eldhúsinu og einnig að búa til hluti. Textíilverkefni sem tengjast þessari bók eru því hlutir sem eru notaðir í eldhúsinu.

8.1 Svunta

Í kennsluleiðbeiningunum sem fylgja bókinni er rætt um hreinlæti í eldhúsinu. Það er nauðsynlegt að nota svuntu í eldhúsinu til að koma í veg fyrir að óhreinindi berist úr fötum í matinn og einnig að matur fari í fötin okkar. Til þess að nemendur fái að kynnst vélsaumi ákvað ég að tengja vélsaum og viðfangsefni úr eldhúsinu og verkefnið felst því í að sauma einfalda svuntu.

Tengsl við grunnþætti í aðalnámskrá grunnskóla

- Sköpun
- Sjálfbærni
  - Nemendur búa sjálfir til svuntu til að nota í eldhúsinu.
- Lýðræði og mannréttindi
- Heilbrigði og velferð
  - Búi til nytsamlegan hlut eins og svuntu.
- Jafnrétti
  - Nemendur vinna á eigin forsendum.
- Læsi
  - Nemendur fara eftir leiðbeiningum, munnlegum, skriflegum og skýringarmyndum við að læra nýja textílaðferð.

Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- unnið eftir ákveðnu ferli við vélsaum, frá hugmynd til lokaafurðar,
- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,
- lagt mat á eigin svuntu með því að segja hvað var vel gert og hvað hefði mátt gera betur,
- notað þær aðferðir sem þarf til þess að sauma svuntu svo sem sníðagerð og vélsaum,
- notað snið, títuprjóna, skæri, málband og saumavél,
- unnið úr lérefti eða öðrum efnum sem henta vel í svuntur,
- farið eftir leiðbeiningum um hvernig skal sauma svuntu,
- gert grein fyrir vélsaum og notað hugtök sem tengjast verkefninu eins og þráður, þráðréttur, saumfar, rétta, ranga, að falda, beint spor, sikk-sakk, sporengd, að rakna upp og að bakka á saumavél.

Gögn

- sníðapappír,
- blýantar,
- pappírs- og efnisskæri,
- efni, til dæmis léreft,
- títuprjónar,
- fatakrítar,
- saumavélar,
- tvinni,
- málbönd eða faldmátar.

Aðferð

Í ýmsum textílbókum og blöðum má finna snið af svuntum með viðeigandi leiðbeiningum. Hér verður gerð einföld ferhyrnd svunta.

- Nemandi þarf að mæla sídd og breidd svuntunnar, hér er síddin 50 cm og breiddin 60 cm. Mælt er með málbandi og strikuð lítil lína með fatakrít á réttum stað, þá er hægt að klippa aðeins inn í efnið (sjá mynd 1) og rífa það eftir *þræði* (sjá mynd 2).

mynd 1

mynd 2

- Þá er nemandinn kominn með efnisbút sem hann saumar svuntuna úr.
- Til þess að koma í veg fyrir að efnið *rakni* upp skal *sikk- sakka* allar brúnirnar í saumavél (sjá mynd 3). Þegar verið er að *sikk- sakka* þarf nálin að stinga inn í efnið og rétt út fyrir það í öðruhvoru spori.
- Þá skal *falda* hliðarnar og neðri brún svuntunnar, þá er mælt frá brún 1,5 cm og brotið inn á *röngu* efnisins og fest með tituprjónum (sjá mynd 4). *Rangan* er bakhliðin á efninu.

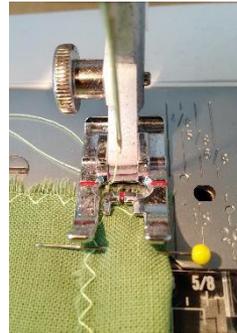

mynd 3

mynd 4

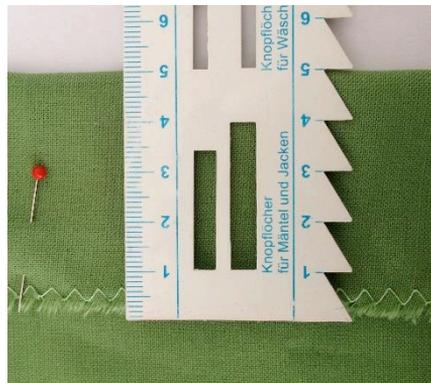
- Þegar búið er að brjóta *faldinn* inn og festa með títuprjónum skal sauma niður í saumavélinni. Þá er brúnin á saumavélaftætinum höfð við brúnina á *faldinum* (sjá mynd 5).
- Nú skal sauma með beinu stuttu *spori*. Lengd *sporsins* skal vera um 2,5 mm. Það er stillt á saumavélinni.
- Þegar verið er að byrja og enda saum skal *bakka* þrjú til fimm *spor* afturábak. Þetta er mikilvægt svo saumurinn *rakni* ekki upp.

mynd 5

- Brúnin að ofan er nú *földuð*, til þess að binda svuntuna utan um okkur þarf að skilja eftir pláss fyrir bandið. Því skal brjóta 5 cm inn á *rönguna* (sjá mynd 6). Það má einnig brjóta tvisvar. Fyrst inn um 1 cm og svo um 5 cm og þannig verður svuntan snyrtilegri á *röngunni*. Það er þó óþarfi ef búið er að *sikk- sakka* brúnirnar.

- Nú þarf að sauma *faldinn* niður. Þá skal snúa *röngunni* upp, setja saumavélarfótinn við brúnina sem búið var að *sikk- sakka* og sauma með *beinu spori* (sjá mynd 7).

mynd 6

mynd 7

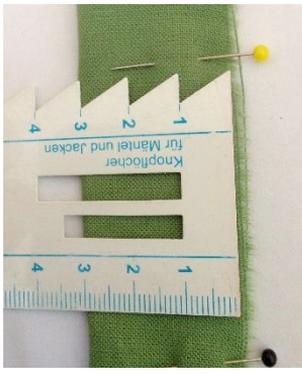
rétta - ranga

- Til þess að geta fest svuntuna á okkur þarf að hafa bönd. Bandið þarf að vera um 1 m að lengd og 6 cm á breidd.
- Nú skal *sikk- sakka* efstu og neðstu brún bandsins.
- Þá er komið að því að *falda* efstu og neðstu brún bandsins, það er gert með því að brjóta 1,5 cm inn á *rönguna* svo er saumavélafturinn lagður við *sikk- sökkudu* brúnina og saumað *beint spor* (sjá mynd 8).

mynd 8

- Brjótið bandið til helminga á lengdina, réttu á mótí réttu og festið niður með títuprjónum (sjá mynd 9).
- Nú skal sauma bandið saman, eins og áður er saumavélafturinn hafður við klipptu brún efnisins og saumað *beint spor* (sjá mynd 10).

mynd 9

mynd 10

mynd 11

- Nú skal *sikk- sakka* sauminn saman (sjá mynd 11), skiljið eftir frekar langan spotta/tvinna.
- Spottinn er nú festur í nælu, nælunni er svo stungið inn í bandið og dregið í gegn, þannig snýst bandið yfir á *réttuna* (sjá mynd 12).
- Straujið bandið og svuntuna.

mynd 12

- Þá skal þræða bandið inn í breiða *faldinn* að ofan.
- Klippið alla enda.
- Nemendur geta skreytt svuntuna sína til dæmis með því að sauma á hana blúndur, pífur, vasa eða jafnvel *þrykkja* eins og sýnt verður í næsta verkefni.

Ítarefni:

Fríður Ólafsdóttir. (2012). *Saumleikur og sköpunargleði: textílar og litir og form*. [Reykjavík]: Höfundur.

Gordon, M., Harding, S. og Vance, E. (2013). *Stóra Handavinnubókin* (Ingveldur Róbertsdóttir, María Þorgeirsdóttir og Sigrún Hermannsdóttir (þýddu). Reykjavík: Vaka- Helgafell (frumútgáfa 2010).

8.2 Þrykk

Í kennsluleiðbeiningum með bókinni *Komdu og skoðaðu eldhúsið* er lagt til að nemendur þrykki með kartöflu (Gunnhildur Óskarsdóttir og Ragnheiður Hermannsdóttir, 2003b). Einnig geta nemendur teiknað, á þykkt blað, hluti sem tengjast eldhúsinu eins og til dæmis sleif, skál, hrærivél, kökur og fleira sem þeim dettur í hug. Myndinni er svo þrykkt á svuntu sem nemendur hafa saumað, viskastykki eða annað sem nýtist í eldhúsinu. Hugmyndin fæddist þegar ég las kennsluleiðbeiningar með efninu þar sem talað er um kartöfluþrykk en það er einnig hægt að þrykkja eftir myndum sem nemendur teikna sjálfir. Mörg viskastykki, dúkar og fleira eru skreytt með fallegum myndum og því hægt að nýta þrykkið til að skreyta nytsamlega hluti og læra aðferð við þrykk og var því þessi hugmynd tengd við eldhúsið.

Tengsl við grunnþætti í aðanámsskrá grunnskóla

- Sköpun
  - Nemendur teikna sína eigin mynd sem þeir færa yfir á svuntu eða viskastykki.
- Sjálfbærni
  - Nemendur skreyta nytjahlut.
- Lýðræði og mannréttindi
- Heilbrigði og velferð
  - Ánægja yfir því að hafa lokið við nytjahlut.
- Jafnrétti
  - Nemendur gera ólík verkefni og bera virðingu fyrir verkefnum annarra.
- Læsi
  - Nemendur geta unnið eftir leiðbeiningum, munnlegum, skriflegum og skýringarmyndum.

Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- unnið eftir einföldu ferli við að þrykkja,
- hagnýtt þá leikni sem fæst við þrykk og nýtt hana við vinnu í öðrum verkefnum,

- sagt frá verkefninu sínu á einfaldan hátt, hvaða aðferð var beitt og hvernig það var gert,
- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,
- lagt mat á verkefnið sitt, til dæmis sagt hvað gekk vel, hvað hefði mátt gera betur,
- notað aðferð við að þrykkja og beitt viðeigandi áhöldum sem þarf svo sem pappír, skærum, svampi, textíllitum, títuprjónum og straujárnri,
- unnið eftir einföldum leiðbeiningum við þrykk,
- nýtt þrykk til þess að skreyta textílvinnu á einfaldan hátt,
- gert grein fyrir þrykki og notað hugtakið þrykk og stensill.

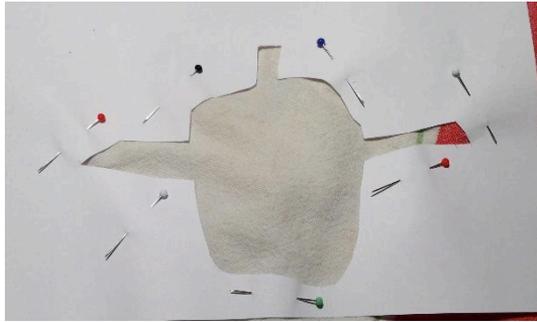
Gögn

- blöð,
- blýantar,
- skæri,
- títuprjónar og/eða límband,
- viskastykki, svuntur eða annað efni,
- svampar,
- taulitir,
- diskar eða annað undir málninguna,
- dagblöð til þess að setja undir svuntarnar eða viskastykkinn svo liturinn fari ekki á borðið.

Aðferð - þrykk

- Nemendur teikna mynd af einhverju sem tengist eldhúsinu til dæmis sleif, kökukefli, mat, hrærivél eða öðru sem þeim dettur í hug.
- Teikningin getur ekki verið mjög flókin eða með mörgum smáatriðum því í *þrykkinu* sjást aðeins útlínurnar.
- Kennari bendir nemendum á að hafa myndina nokkuð stóra, lætur þá fá þykkt blað í þeirri stærð sem myndin á að vera og biður þá um að teikna á allt blaðið. Ef nemendur eiga erfitt með að teikna stóra mynd er mögulega hægt að stækka hana í ljósritunarvél.
- Þegar búið er að teikna myndina er hún klippt út með því að stinga gat í miðja myndina og klippa hana út innan frá, þannig að blaðið sé utan um myndina og aðeins ramminn sé eftir (sjá mynd 1). Þá er búið að búa til *stensil* af myndinni.

- *Stensillinn* er svo lagður á efnið sem skal *þrykkja* á. Þá getur verið gott að hafa teiknað á þykkum pappír eða jafnvel bókplast því málningin getur rífið blaðið.

mynd 1

- Mikilvægt er að festa *stensilinn* vel á efnið svo það færast ekkert til. Hægt er að nota límband eða títuþrjóna til þess (sjá mynd 1).

- Svo málningin fari ekki í gegnum efnið og á borðið er gott að setja dagblöð undir efnið.

- Næst er svampi dýft í málningu og ýtt varlega með svampinum ofan í *stensilinn*.

mynd 2

- Passa þarf að hafa ekki of mikla málningu á svampinum. Það getur verið gott að hella smá málningu á disk, dýfa svampinum ofan í og ýta með svampinum nokkrum sinnum á diskinn þannig að ekki verði of mikil málning á svampinum.

- Fara skal varlega við kantinn á myndinni svo málningin leki ekki undir *stensilinn*.

- Þegar búið er að mála er *stensillinn* tekinn af og myndinni leyft að þorna (sjá mynd 3).

mynd 3

Mikilvægt er að fara eftir leiðbeiningum textíllitanna.

Ítarefni:

Á vefsíðum má finna ýmsar leiðbeiningar og aðferðir við þrykk.

Leitarorð: diy (do it yourself) textile print.

Fríður Ólafsdóttir (þýddi). (2013). *Textílhönnun 1*. [Reykjavík]: Höfundur.

8.3 Ofnar glasamottur

Þetta verkefni tengist bókinni að því leyti að nemendur búa til eitthvað sem tengist eldhúsinu og læra við það ákveðna aðferð við vefnað.

Þessi hugmynd fæddist þegar ég lærði að hægt væri að vefa í hring. Sjálf hafði ég aldrei ofið í hring en fannst þetta skemmtileg hugmynd til þess að læra nýja aðferð við vefnað. Svo var að finna hlutverk fyrir þetta ofna stykki og fannst mér tilvalið að tengja það við *Komdu og skoðaðu eldhúsið* og búa til glasamottur.

Tengsl við grunnþætti í aðanámsskrá grunnskóla

- Sköpun
  - Nemendur leika sér með liti og búa til hlut í eldhúsið.
- Sjálfbærni
  - Nemendur búa til nytjahlut.
  - Nemendur nýta afgangsgarn.
- Lýðræði og mannréttindi
- Heilbrigði og velferð
  - Ljúka við glasamottuna sína.
- Jafnrétti
- Læsi
  - Nemendur fari eftir leiðbeiningum, skriflegum, munnlegum, verklegum og með skýringarmyndum við það að læra nýja textílaðferð.

Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

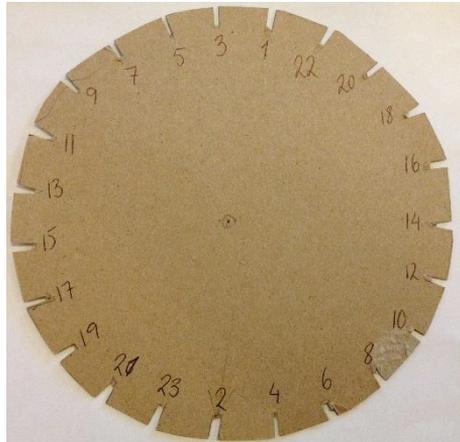
- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,
- lagt mat á eigin verk, sagt til um hvað gekk vel og hvað hefði mátt gera betur,
- notað einfalda vefnaðaraðferð og beitt viðeigandi áhöldum eins og vefnaðarnál eða grófri javanál,
- notað ný og endurunnin efni í textílvinnu ásamt verðlausu efni eins og pappa,
- notað hugtökin vefnaður og uppistöðupræðir.

Gögn

- blýantar,
- skæri,
- þykkur pappi til dæmis pappakassar,
- garn í uppistöðuþræði og ívaf. Gott er að nota sterkt band í uppistöðuþræði, til dæmis bómullargarn. Hægt er að nota hvaða garn sem er í ívafið,
- vefnaðarnálar eða grófar javanálar.

Aðferð - vefnaður

- Til þess að vefa í hring þarf að klippa út hring úr þykkum pappa og klippa hök upp í hringinn með jöfnu millibili og gati í miðjunni (sjá mynd 1).
- Fjöldi hakanna þarf að vera oddatala svo *vefnaðurinn* gangi upp.
- Næst er að þræða *uppistöðuþræðina* á hringinn. Byrjað er í gatinu í miðjunni og síðan farið yfir í hökin (sjá myndir 1 og 2).
- Nemendur fá garn og þræða í vefnaðarnálina og *vefa* undir og yfir og byrja við miðju hringins. Það getur verið frekar erfitt að byrja að vefa og því betra að stinga nálinni undir böndin nær brúninni á hringnum og draga svo að miðjunni.
- Þegar spottinn er búinn eða þegar á að skipta um lit þarf að þræða endann meðfram uppistöðuþræðinum en á milli ívafsins.

mynd 1

mynd 2

- Þegar búið er að vefa í þá stærð (sjá mynd 3) sem passar undir glös, um það bil 10 cm, er klippt á *uppistöðupræðina* aftan á pappahringnum.
- Tvö og tvö bönd eru bundin saman, nema á einum stað þar sem þarf að binda þrjú bönd.
- Böndin eru svo stytt en passa þarf að klippa ekki of nálægt hnútunum því þá geta þeir losnað og stykkið raknað upp (sjá mynd 4).

mynd 3

mynd 4

Ítarefni:

Áhugavert gæti verið að skoða verk Ásgerðar Búadóttur en hún hefur unnið ýmis vefnaðarverk sem gætu vakið áhuga og kveikt hugmyndir hjá nemendum. Hér má finna upplýsingar um Ásgerði og verk hennar: <http://www.umm.is/UMMIS/Listamenn/Listamatur/52>

Á vefsíðum má finna ýmsar leiðbeiningar á vefnaði.

Leitarorð: weave in circle.

UMM. (e.d.). Ásgerður Búadóttir. Sótt af <http://www.umm.is/UMMIS/Listamenn/Listamatur/52>

8.4 Dúkur

Eins og fleiri verkefni í verkefnasafninu er þetta verkefni ekki bundið við *Komdu og skoðaðu eldhúsið* og má auðveldlega nota þá aðferð sem hér er kennd við fleiri viðfangsefni. Mér fannst nauðsynlegt að hafa eitt verkefni þar sem nemendur læra að sauma út í java. Hér velja nemendur sér því mynd eða jafnvel orð sem tengjast eldhúsi og sauma með krosssaumi á lítið java stykki. Til þess að læra fleiri útsaumsaðferðir er hægt að sauma þær meðfram myndinni og skreyta dúkinn sinn með ólíkum útsaumssporum. Nemendur geta teiknað mynd eða teiknað stafina sína á rúðustrikað blað. Einnig er hægt að finna ýmsar myndir og stafagerðir á vefsíðum eða í útsaumsblöðum. Útsaumaða stykkið er svo hægt að nota sem dúk eða servíettu í brauðkörfur eða annað sem nemendum dettur í hug.

Tengsl við grunnþætti í aðanámskrá grunnskóla

- Sköpun
  - Nemendur velja sér ólík spor og mismunandi liti í dúkinn sinn.
  - Nemendur skapa sína eigin mynd.
- Sjálfbærni
  - Saumaður er hlutur sem nýtist í eldhúsinu.
- Lýðræði og mannréttindi
  - Nemendur bera virðingu fyrir myndum samnemenda sinna.
- Heilbrigði og velferð
  - Ánægja yfir því að hafa lokið verkefninu.
- Jafnrétti
  - Nemendur vinna á eigin forsendum og sauma mis mikið eftir því hvað hentar hverjum og einum.
  - Myndir nemenda verða ólíkar.
- Læsi
  - Nemendur fara eftir munnlegum leiðbeiningum og skýringarmyndum við að læra nýja textílaðferð.

Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- tjáð sig á einfaldan hátt um verkefni sitt,
- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,
- hagnýtt þá leikni sem hann hefur öðlast við verkefnið,
- notað einfaldar aðferðir greinarinnar og beitt viðeigandi áhöldum, eins og að þræða nál, sauma þræðispor, krosssaum og aftursting,
- farið eftir einföldum leiðbeiningum,
- notað hugtök sem tengjast greininni, eins og útsaumur, þræðispor, krosssaumur, rétta, ranga, sikk- sakk, javi, jaðar, rakna upp og að þræða nál.

Gögn

- rúðustrikuð blöð,
- blýantar og litir,
- garn, til dæmis perlugarn, ullargarn eða annað afgangs þrjónagarn sem passar við javann,
- javi,
- nálar,
- skæri,
- útsaumsmunstur.

Aðferð

- Nemendur teikna mynd á rúðustrikað blað eða finna mynd á vefsíðum eða í blöðum af einhverju sem tengist eldhúsi og þeir vilja sauma út í dúkinn sinn.
- Kennari lætur nemendur fá *java* sem hann er búinn að klippa niður í þá stærð sem dúkarnir eiga að vera. Hafa verður í huga að *jaðarinn* á *javanum* getur *raknað* upp. Því er hægt að *sikk- sakk* brúnirnar, þræða í kantinn eða sauma *tunguspor* til þess að koma í veg fyrir að hann *rakni* upp.
- Nemendur velja sér garn og javanál sem hentar fyrir *javann*.

- Í *krosssaumi* skal byrja vinstra megin og sauma til hægri. Nálinni er stungið frá röngu vinstra megin og niður í næsta gat hægra megin á ská fyrir ofan (sjá mynd af krosssaumi).

Krosssaumur

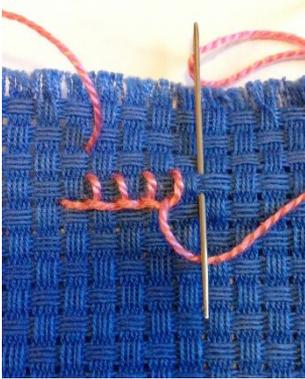
Krosssaumur - ranga

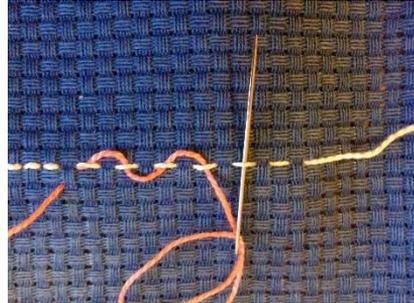
Krosssaumur – gengið frá enda

- Þegar búið er að sauma út þá línu eftir myndinni skal fara til baka, frá hægri til vinstri og klára krossinn (sjá mynd af *krosssaum*) og færa sig í línuna fyrir neðan.
- Þegar verið er að sauma í *java* skal ekki hnýta hnút á útsaumsgarnið á *röngunni* heldur þræða endann undir fimm spor á röngunni (sjá mynd af *krosssaumi* – gengið frá enda).

- Þegar búið er að sauma myndina er hægt að skreyta og ramma myndina inn með öðrum útsaumssporum eins og *tunguspori*, *aftursting* eða ýmis konar *þræðisporum* (sjá myndir).

Tunguspor

Þræðispor

Afturstingur

Krosssaumsdúkur

Ítarefni

Leitarorð fyrir forrit og vefsíður sem breyta myndum yfir í krosssaumsmunstur: *cross stitch pattern maker*.

Betty Barnden. (2003). *The Embroidery stitch bible*. Wellwood: Search Press.

Elsa. E. Guðjónsson. (2003). *Íslenskur útsaumur*. Kópavogi: Höfundur.

Fríður Ólafsdóttir (þýddi). (2013). *Textílhönnun 1*. [Reykjavík]: Höfundur.

Myphotostitch.com. (e.d.). Make Pattern. Sótt af http://www.myphotostitch.com/Make_Pattern/Make_Pattern.html

9 Komdu og skoðaðu tæknina

Í bókinni *Komdu og skoðaðu tæknina* (Jón Guðmundsson, 2007) er fjallað um tækni fyrr og nú og hvernig hún hefur þróast og haft áhrif á líf manna. Bókin er ætluð nemendum í 3. – 4. bekk.

9.1 Símahulstur

Flestir nemendur eiga einhverskonar tæki sem þeir hafa með sér hvort sem það er einhverskonar tónlistarspilari eða farsími. Tilfinning mín er sú að nemendum finnist gaman að búa til eitthvað sem þeir geta notað og verða mjög stoltir af hlutunum sínum. Það er því tilvalið að nemendur saumi hulstur utan um þessi tæki sem þeir geta stoltir notað sjálfir eða gefið öðrum. Þar sem þessi bók fjallar um tæknina er hægt að nota tölvuæknina við þetta verkefni og hvetja nemendur til þess að leita eftir hugmyndum á internetinu og útfæra sitt hulstur með hugmyndum þaðan.

Tengsl við grunnþætti í aðanámsskrá grunnskóla

- Sköpun
  - Nemendur hanna símahulstur út frá eigin hugmyndum eða annarra.
- Sjálfbærni
  - Nemendur búa til nytjahlut.
- Lýðræði og mannréttindi
- Heilbrigði og velferð
  - Nemendur ljúka við nytjahlut.
- Jafnrétti
  - Nemendur vinna á eigin forsendum.
- Læsi
  - Nemendur verða læsir á efni sem þeir finna á netinu.

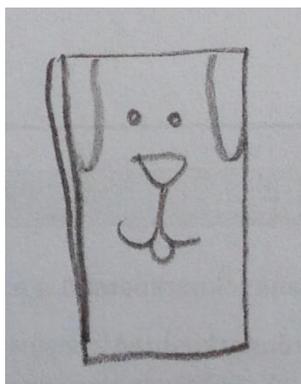
Hæfniviðmið

Við lok verkefnis getur nemandi:

- unnið eftir einföldu ferli frá ákveðinni hugmynd til lokaafurðar,
- hagnýtt þá leikni og aðferð sem hann hefur lært við gerð verkefnisins,
- sagt frá verkefninu sínu á einfaldan hátt, hvaðan hugmyndin kom og hvernig gekk að vinna verkefnið,
- gengið frá eftir sig í lok kennslustundar eða verkefnis,
- lagt mat á eigið verk, hvað er nemandi ánægður með og hvað hefði mátt gera öðruvísi,
- notað aðferðir greinarinnar til að búa til símahulstur og beitt viðeigandi áhöldum eins og málbandi, títuprjónum, skæri, fatakrít, nál, útsausgarni og fleiru,
- farið eftir leiðbeiningum kennara við að búa til símahulstur,
- unnið verkefni út frá ákveðinni hugmynd og útfært sína hugmynd,
- sýnt hugmyndir sínar með skissu,
- skreytt símahulstrið sitt með útsaumsaðferðum eða öðrum aðferðum,
- sótt upplýsingar og hugmyndir á internetið eða annarsstaðar,
- notað hugtök sem tengjast verkefninu eins og snið, saumför, tunguspor, þræðispor, útsaumur.

Gögn

- blöð og blýantar,
- skæri,
- efni, til dæmis filt efni,
- nálar,
- garn, til dæmis perlugarn eða árórugarn,
- títuprjónar,
- málbönd eða faldmáta,
- fatakrítar,
- smellur.

mynd 1

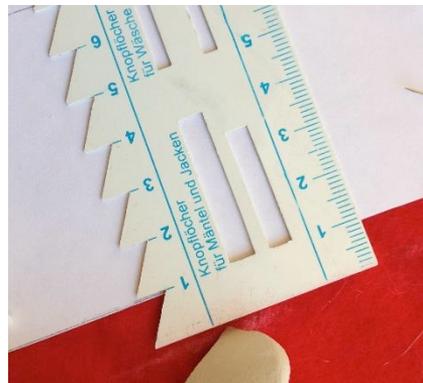
Aðferð

- Ef nemendur leita á internetinu eftir hugmyndum getur verið gott að kennari búi til grunnsnið að hulstrinu. Nemendur geta svo teiknað eigin hugmyndir inn á grunnsniðið og gert skissu af því, hvernig hulstrið á að líta út eða prentað út mynd af internetinu (sjá mynd 1).
- Þegar nemendur hafa teiknað sína útfærslu á *sniðið* þarf að klippa sniðið út og leggja á efni (sjá mynd 2).

mynd 2

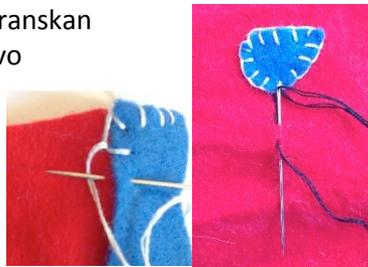
- Ef kennari hefur útbúið *snið* getur hann gert ráð fyrir um það bil einum sentímetra í *saumfór* ef ekki þurfa nemendur að leggja *sniðið* á efnið og mæla um 1 cm utan um *sniðið* fyrir saumfór (sjá mynd 3).

mynd 3

- Ef á að sauma utan á hulstrið skal gera það áður en það er saumað saman. Festa skal aukahlutina með títuprjónum á réttan stað og sauma með *tunguspori*, *þræðispori* eða öðru spori sem hentar (sjá mynd 4).

- Næst skal sauma smellu, tölur eða franskan rennilás sem lokar hulstrinu svo síminn detti ekki úr.
- Þegar allir aukahlutirnir eru komnir á skal festa hliðarnar saman með títuprjónum og sauma þær saman með *tunguspori* (sjá myndir 5 og 6).

mynd 4

mynd 5

mynd 6

Filt er heppilegt efni til að nota með nemendum á yngsta stigi þar sem kantarnir á því *rakna* ekki upp og því er hægt að sauma kantinn í höndunum án þess að stykkið skemmist. Ef kennari og nemendur hafa aðgang að saumavélum er hægt að nota önnur efni og sauma hulstrið í vél.

Ítarefni:

Fríður Ólafsdóttir. (2012). *Saumleikur og sköpunargleði: textílar og litir og form*. [Reykjavík]: Höfundur.

Gordon, M., Harding, S. og Vance, E. (2013). *Stóra Handavinnubókin* (Ingveldur Róbertsdóttir, María Þorgeirsdóttir og Sigrún Hermannsdóttir (þýddu). Reykjavík: Vaka- Helgafell (frumútgáfa 2010).

10 Lokaorð

Hugmyndin með þessu verkefni var að aðstoða þá kennara sem kenna textílmennt á yngsta stigi en hafa ekki menntun eða kunnáttu til þess. En textílverkefnin gagnast einnig þeim kennurum sem vilja hafa fjölbreytta kennslu og samþætta textílmennt við almenna kennslu eða verkefni í bókunum *Komdu og skoðaðu*. Hægt er að nýta aðferðirnar úr handbókinni og tengja við önnur viðfangsefni en þau sem lagt er upp með hér.

Það hefur verið ánægjulegt og gagnlegt að búa til textílverkefni í tengslum við námsefnið *Komdu og skoðaðu*. Verkefnin munu vonandi nýtast kennurum og nemendum á yngsta stigi til þess að vinna meira og dýpra með viðfangsefni bókanna.

Heimildaskrá

- Bamford, A. (2006). *The Wow factor: Global research compendium on the impact of the arts in education* (2. útgáfa). New York: Waxmann Münster.
- Bamford, A. (2011). *List- og menningarfræðsla á Íslandi*. Reykjavík: Mennta- og menningarmálaráðuneyti.
- Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. New Haven: Yale university press.
- Fisher, J. (2002). *Starting from the child: Teaching and learning from 3 to 8* (2. útgáfa). Open university press: Buckingham.
- Garber, Elizabeth. (2002). Craft education in Finland: Definitions, rationales and the future. *International journal of art & design education*, 21(2), 132-145. Sótt af <http://onlinelibrary.wiley.com/store/10.1111/1468-5949.00308/asset/1468-5949.00308.pdf?v=1&t=htkhak8a&s=2889580eb393edbe714ee345463adb9d82d1570>
- Gunnhildur Óskarsdóttir og Ragnheiður Hermannsdóttir. (2001). *Komdu og skoðaðu: Líkamann*. Reykjavík: Námsgagnastofnun.
- Gunnhildur Óskarsdóttir og Ragnheiður Hermannsdóttir. (2003a). *Komdu og skoðaðu: Eldhúsið*. Reykjavík: Námsgagnastofnun.
- Gunnhildur Óskarsdóttir og Ragnheiður Hermannsdóttir. (2003b). *Komdu og skoðaðu eldhúsið: Kennsluleiðbeiningar á neti*. Sótt af http://vefir.nams.is/komdu/eldhusid/kennsluhug_eld/eld_klb.pdf
- Gunnhildur Óskarsdóttir og Ragnheiður Hermannsdóttir. (2005. 11. október). *Komdu og skoðaðu líkamann: Kennsluleiðbeiningar*. Sótt af: http://vefir.nams.is/komdu/likamann/kennsluhugmyndir_2/klb_likaminn_nytt.pdf
- Gunnhildur Óskarsdóttir, Ragnheiður Hermannsdóttir og Sigrún Helgadóttir. (2008). *Komdu og skoðaðu Íslenska þjóðhætti: Kennsluleiðbeiningar*. Sótt af http://vefir.nams.is/komdu/thjodhaetti/kennsluh_thjodhaetti/thjodhaetti_klb.pdf
- Hafdís Guðjónsdóttir, Matthildur Guðmundsdóttir og Árdís Ívarsdóttir. (2005). *Fagleg kennsla í fyrirrími*. Reykjavík: HÁM.

- Ingibjörg Jóhannsdóttir, Elísabet Indra Ragnarsdóttir og Torfi Hjartarson. (2012). Sköpun: Grunnþáttur í menntun á öllum skólastigum. Í Aldís Yngvadóttir og Sylvía Guðmundsdóttir (ritstjórar ritraðar), *Ritröð um grunnþætti menntunar*. Sótt af <http://www.menntamalaraduneyti.is/utgefid-efni/namskrar/themahefti-menntunar/>
- Johansson, M. (2002). *Slöjdpraktik i skolan: hand, tanke, kommunikation och andra medierande redskap* (doktorsritgerð, Háskólinn í Gautaborg) Sótt af https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/15749/3/gupea_2077_15749_3.pdf
- Jóhanna Karlsdóttir og Sigrún Helgadóttir. (2003a). *Komdu og skoðaðu: Landnámið*. Reykjavík: Námsgagnastofnun.
- Jóhanna Karlsdóttir og Sigrún Helgadóttir. (2003b). Þemavinna. Sótt af http://vefir.nams.is/komdu/landnamid/kennsluhug_landnam_temavinna.pdf
- Jón Guðmundsson. (2007). *Komdu og skoðaðu: Tæknina*. Reykjavík: Námsgagnastofnun.
- Jón Torfi Jónasson. (1996). Um gildi verk- og listgreina í almennri menntun. Í Daníel Ólason (ritstjóri), *Handverk* (bls. 9 - 15). Reykjavík: Samnorræn handverkssýning.
- Kristín Dýrfjörð, Þórður Kristinsson og Berglind Rós Magnúsdóttir. (2013). Jafnrétti: Grunnþáttur menntunar á öllum skólastigum. Í Aldís Yngvadóttir og Sylvía Guðmundsdóttir (ritstjórar ritraðar), *Ritröð um grunnþætti menntunar*. Sótt af <http://www.menntamalaraduneyti.is/utgefid-efni/namskrar/themahefti-menntunar/>
- Lilja M. Jónsdóttir. (1996). *Skapandi skólastarf: handbók fyrir kennara og kennaranema um skipulagningu þemanáms*. Reykjavík: Námsgagnastofnun.
- Margrét Héðinsdóttir, Fanný Gunnarsdóttir og Erla Kristjánsdóttir. (2013). Heilbrigði og velferð: Grunnþáttur menntunar á öllum skólastigum. Í Aldís Yngvadóttir og Sylvía Guðmundsdóttir (ritstjórar ritraðar), *Ritröð um grunnþætti menntunar*. Sótt af <http://www.menntamalaraduneyti.is/utgefid-efni/namskrar/themahefti-menntunar/>
- Meece, J. L. (2002). *Child and Adolescent Development for Educators* (2. útgáfa). Boston: McGraw hill.

- Menntamálaráðuneyti. (1999). *Aðalnámskrá grunnskóla: Listgreinar*. Reykjavík: Höfundur.
- Mennta- og menningarmálaráðuneyti. (2013). *Aðalnámskrá grunnskóla: Almennur hlutir 2011: Greinasvið 2013*. Reykjavík: Höfundur.
- Námshagstofnun. (e.d.a). Komdu og skoðaðu: Fréttahornið. Sótt af <http://vefir.nams.is/komdu/index.htm>
- Námshagstofnun. (e.d.b). Komdu og skoðaðu umhverfið: Þetta efni.... Sótt af http://vefir.nams.is/komdu/umhverfid/umhverfid_frames.htm
- Ólafur H. Jóhannsson. (2013). Skólamenning og skólaþróun í ljósi nýrrar Aðalnámskrár grunnskóla. Í Rúnar Sigbórsson, Rósa Eggertsdóttir og Guðmundur Heiðar Frímansson (ritstjórar), *Fagmennska í skólastarfi: Skrifað til heiðurs Trausta Þorsteinssyni* (bls. 153 - 198). Reykjavík: Háskólaútgáfan.
- Ólafur Páll Jónsson og Þóra Björg Sigurðardóttir. (2012). Lýðræði og mannréttindi: Grunnþáttur menntunar á öllum skólastigum. Í Aldís Yngvadóttir og Sylvía Guðmundsdóttir (ritstjórar ritraðar), *Ritröð um grunnþætti menntunar*. Sótt af <http://www.menntamalaraduneyti.is/utgefing/efni/namskrar/themahefti-menntunar/>
- Sigrún Helgadóttir. (2001a). *Komdu og skoðaðu: Land og þjóð*. Reykjavík: Námsgagnastofnun.
- Sigrún Helgadóttir. (2001b). Komdu og skoðaðu land og þjóð: Kennsluleiðbeiningar. Sótt af: http://vefir.nams.is/komdu/land_og_tjod/kennsluhugmyndir_1/klb.pdf
- Sigrún Helgadóttir. (2002a). *Komdu og skoðaðu: Umhverfið*. Reykjavík: Námsgagnastofnun.
- Sigrún Helgadóttir. (2002b). Komdu og skoðaðu umhverfið: Kennsluleiðbeiningar. Sótt af http://vefir.nams.is/komdu/umhverfid/kennsluhug_umh/umhverfid_klb.pdf
- Sigrún Helgadóttir og Sólrún Harðardóttir. (2009). *Komdu og skoðaðu: Íslenska þjóðhætti*. Reykjavík: Námsgagnastofnun.
- Sigrún Helgadóttir. (2013). Sjálfbærni: Grunnþáttur menntunar á öllum skólastigum. Í Aldís Yngvadóttir og Sylvía Guðmundsdóttir (ritstjórar ritraðar), *Ritröð um grunnþætti menntunar*. Sótt af <http://www.menntamalaraduneyti.is/utgefing/efni/namskrar/themahefti-menntunar/>

Sólrún Harðardóttir. (2005). *Komdu og skoðaðu: Hafið*. Reykjavík: Námsgagnastofnun.

Stefán Jökulsson. (2012). Læsi: Grunnþáttur menntunar á öllum skólastigum. Í Aldís Yngvadóttir og Sylvía Guðmundsdóttir (ritstjórar ritraðar), *Ritröð um grunnþætti menntunnar*. Sótt af <http://www.menntamalaraduneyti.is/utgefingefni/namskrar/themahefti-menntunar/>

Valborg Sigurðardóttir. (1991). *Leikur og leikuppeldi*. Reykjavík: Menntamálaráðuneyti.

Winner, E. og Hetland, L. (2007, 2. september). Art for our sake: School arts classes matter more than ever- but not for the reason you think. *The Boston Globe*. Sótt af http://boston.com/news/globe/ideas/articles/2007/09/02/art_for_our_sake/